

בית משפט לענייני משפחה בתל אביב - יפו

ת"ע 10739-01-18 ש. ואח' נ' האפוטרופוס הכללי במחוז תל-אביב ואח'
ת"ע 10805-01-18 ש. ואח' נ' האפוטרופוס הכללי במחוז תל-אביב ואח'

לפני כב' השופטת איריס אילוטוביץ' סגל

מבקשים

1. ד.ש.
2. ט.ש.
3. א.ש.

על - ידי ב"כ עוה"ד שרון לובצקי הס ושחר הרון

נגד

מתנגד

1.י.ש.

על- ידי ב"כ עוה"ד אסף ברם וגיא בן גל

2. האפוטרופוס הכללי במחוז תל-אביב, משרדי ממשלה

בעניין עיזבון המנוחה ס.ש.

פסק דין

"הדרך ארוכה ומפותלת,

ולא נדע בדיוק לאן היא מובילה,

ועל המרצפות הצהובות עכשיו נרוץ

כי יצאנו למסע".

(מילים: ירון כפכפי, המסע אל הקוסם מארץ עוץ)

עד מתי ניתן להגיש התנגדות לצוואה או בקשה להארכת מועד לתיקון התנגדות לצוואה שהוגשה, וזאת במקרה שחלפו להן כשנתיים מאז הגשת ההתנגדות לרשם? האם המתנגדים פסולים מלרשת את המנוחה כהוראת לשון סעיף 5(א)(2) לחוק הירושה, התשכ"ה-1965 (להלן – "חוק הירושה") לנוכח העובדה שהגישו צוואה מזויפת לבית המשפט?

שאלות אלה ואחרות ניצבות לפתחי ודורשות הכרעה.

רקע

1. המנוחה הלכה לבית עולמה ביום 7.2.2017.

2. בעלה של המנוחה הלך לבית עולמו במהלך שנת 2004.

בית משפט לענייני משפחה בתל אביב - יפו

ת"ע 10739-01-18 ש. ואח' נ' האפוטרופוס הכללי במחוז תל-אביב ואח'
ת"ע 10805-01-18 ש. ואח' נ' האפוטרופוס הכללי במחוז תל-אביב ואח'

3. לבני הזוג המנוחים נולדו שני בנים : מר א.ש. ז"ל ומר י.ש. (להלן - "המבקש").
4. מר א.ש. ז"ל נפטר ביום 7.1.2015 באופן פתאומי והותיר אחריו אלמנה ושלושה בנים, הם המתנגדים בתובענה שלפניי (להלן - "המתנגדים").
5. ביום 4.1.2018 הועברו לבית משפט זה מהרשם לענייני ירושה התובענות הבאות :
 - 5.1 בקשה לקיום צוואת המנוחה מיום 23.3.2015 (להלן - "הצוואה משנת 2015") (ת"ע 10757-01-18).
 - 5.2 בקשה לקיום צוואת המנוחה מיום 30.11.2016 (להלן - "הצוואה משנת 2016") (ת"ע 10739-01-18).
 - 5.3 התנגדות לבקשה לקיום צוואת המנוחה משנת 2016 (ת"ע 10805-01-18).
6. המבקש הגיש בקשה לקיום הצוואה משנת 2015.
7. המתנגדים הגישו בקשה לקיום צוואה מאוחרת יותר - הצוואה משנת 2016.
8. בהתאם - הגיש המבקש התנגדות לקיום הצוואה משנת 2016.

ומה בנוגע להתנגדות לצוואה משנת 2015 ?

9. ההליך המונח עתה לפתחי והכרעתו נדרשת הוא הארכת מועד להגשת התנגדות לצוואת המנוחה משנת 2015. ואולם, כדי להבהיר את מורכבות הנסיבות ומגוון השיקולים אותם נדרש בית המשפט להביא בחשבון במסגרת ההחלטה בבקשה זו, אין מנוס מצלילה לעומקן של העובדות בתיק, לטענות הצדדים ולמשך ניהול ההליכים עד לנקודה בה אנו נמצאים כעת. ולמה משול הדבר? לצלילה לנקודה העמוקה ביותר בכדור הארץ, "תהום מריאנה", הנמצאת בקרקעית האוקיינוס השקט שעומקו כ- 11,000 מטרים מתחת לפני הים. צלילה עמוקה לפנינו, ולא בכדי.

לכך, אדרש כעת.

צוואות המנוחה

בית משפט לענייני משפחה בתל אביב - יפו

ת"ע 10739-01-18 ש. ואח' נ' האפוטרופוס הכללי במחוז תל-אביב ואח'
ת"ע 10805-01-18 ש. ואח' נ' האפוטרופוס הכללי במחוז תל-אביב ואח'

10. במהלך חייה ערכה המנוחה מספר צוואות אשר הובאו לבית המשפט כפי שיפורט להלן:
10.1. **צוואה משנת 1979** - בני הזוג המנוחים ערכו צוואה משותפת הדדית בשנת 1979 מסוג "יורש אחר יורש", ולפיה במות אחד מהם יעבור כלל הרכוש לבן הזוג שנותר בחיים ואילו במות בן הזוג השני יעבור הרכוש שנותר לצאצאיהם המשותפים.

10.2. **צוואה משנת 2008** - ביום 11.3.2008 ערכה המנוחה צוואה חדשה בעדים ובה הורתה, כי כל רכושה יחולק בין שני בניה בחלקים שווים.

10.3. **צוואה משנת 2013** - ביום 24.12.2013 שינתה המנוחה את צוואתה מיום 11.3.2008. ומדוע? במהלך אותה תקופה, נקלע בנה של המנוחה, מר א.ש. ז"ל, לחובות כספיים. כדי לסייע לו להיחלץ מחובותיו מכרה המנוחה את זכויותיה בשני מגרשים בבעלותה בסך כולל של כ- 2,800,000 ₪. נוכח העברת הכספים הבלתי מאוזנת בין האחים (המבקש ואחיו המנוח) וכדי לאזן את חלוקת הרכוש ביניהם, שינתה המנוחה את צוואתה כאמור, ביום 24.12.2013.

כך ציוותה המנוחה במסגרת סעיף 7 לצוואתה המתוקנת:

"אבקש לציין כי הואיל ונתתי בחיי את מלוא תמורת מכירת שני המגרשים שהיו לי בחולון [...] לבני א.ש. הנ"ל, ועל מנת לשמור על איזון בין חלוקת רכושי בין שני בני הנ"ל, השארתי את מלוא זכויותי בדירה ברחוב בארי [...] ועוד סך של 45,000 ₪ [...] לבני י.ש. הנ"ל. חשוב לי לציין זה על מנת שלא יחשוב מאן דהוא, כי קיפחתי בחלוקת עזבוני מי מבניי או צאצאיו".

כמו כן, בסעיף 9 לצוואתה המתוקנת, ציוותה המנוחה כדלהלן:

"במקרה של פטירה חו"ח של מי מבני הנ"ל יחד איתי או לפניי, הנני קובעת מפורשות כי חלקו המפורש בצוואה זו ברכושי הנ"ל יעבור לילדיו בחלקים שווים ביניהם ובכל מקרה יעבור רכושי אך ורק לצאצאיי". [ההדגשות כאן ולהלן שלי - א' א' ס']

10.4. **צוואה משנת 2015** - ביום 7.1.2015 נפטר מר א.ש. ז"ל. כחודשיים לאחר פטירתו ערכה המנוחה ביום 22.3.2015 צוואה חדשה בפני שני עדים, במסגרתה הורישה את כלל רכושה למבקש - ולו בלבד. בשונה ובניגוד לרצונה כפי שבא לידי ביטוי בצוואותיה הקודמות.

בית משפט לענייני משפחה בתל אביב - יפו

ת"ע 10739-01-18 ש. ואח' נ' האפוטרופוס הכללי במחוז תל-אביב ואח'
ת"ע 10805-01-18 ש. ואח' נ' האפוטרופוס הכללי במחוז תל-אביב ואח'

10.5. צוואה משנת 2016 - צוואה זו זויפה - במסגרתה יורשים המתנגדים והמבקש חלק מהרכוש של המנוחה במשותף, ואילו את הזכויות בתחנת הדלק ובמבנה הדירות ברחוב לוינסקי בתל אביב יורשים רק המתנגדים (המודבר בחלק הארי בעיזבון המנוחה) – כפי שיפורט על כך בהרחבה בהמשך.

לנוכח המורכבות וטענת הזיוף אדרש כבר עתה לצוואה משנת 2016.

הצוואה משנת 2016

"Falsus in Uno Falsus in Omnibus" - המשקר בודעין בדבר אחד כאילו שיקר בכל עדותו.

11. לכתב ההתנגדות לצוואה משנת 2016 צירף המבקש חוות דעת פסיכיאטרית מטעם ד"ר אמיר קריבוי אשר נערכה ביום 10.3.2015 בסמוך לחתימת המנוחה על הצוואה משנת 2015.

12. נוכח הוראת לשון תקנה 258 לתקנות סדר הדין האזרחי, התשמ"ד- (להלן – "תקנות סדר הדין האזרחי"), החלה על צירוף חוות דעת רפואית מטעם בעלי הדין בהליך המתנהל בבית המשפט לענייני משפחה, הגישו המתנגדים ביום 12.2.2018 בקשה להוצאת חוות הדעת הרפואית מהתיק, כן הוגשה בקשה למינוי מומחה לכתב יד מטעם בית המשפט לשם בחינת הטענה לזיוף צוואת המנוחה.

13. ביום 18.3.2018 מונתה הגברת איה שוחט כמומחית לכתב יד מטעם בית המשפט.

14. ביום 20.3.2018 הגישו המתנגדים בקשה להחלפת זהות המומחית שמונתה מטעם בית המשפט.

15. ביום 9.4.2018 החליט בית המשפט להיעתר לבקשת המתנגדים למינוי מומחה חלופי, ו"המכון למדע פורנזי" מונה כמומחה מטעם בית המשפט לצורך בחינת טענת זיוף חתימת המנוחה בצוואה.

16. ביום 31.10.2018 הוגשה לתיק בית המשפט חוות הדעת מטעמה של הגברת סימה אנקונינה, מומחית להשוואת כתב יד ולבדיקת מסמכים מטעם המכון למדע פורנזי (להלן – "המומחית").

חוות הדעת מטעם המומחית

בית משפט לענייני משפחה בתל אביב - יפו

ת"ע 10739-01-18 ש. ואח' נ' האפוטרופוס הכללי במחוז תל-אביב ואח'
ת"ע 10805-01-18 ש. ואח' נ' האפוטרופוס הכללי במחוז תל-אביב ואח'

17. במסגרת חוות הדעת, נדרשה המומחית לבחון את חתימתה של המנוחה על גבי הצוואה משנת 2016 אשר הוגשה על ידי המתנגדים.

18. ממצאי חוות הדעת היו כדלקמן:

ממצאים ומסקנות:

1. לא מצאתי התאמה בתכונות הכתיבה בין שתי החתימות נשוא המחלוקת חמטומנות על ידי א, ב על גבי הצוואה לבין דוגמאות חתימה בשם סוניה שפיזמן שחיו ברשותי.
2. אי ההתאמה נמצאה בין היתר בתכונות הכתיבה הבאות (ראה טבלאות להמחשה):
 - משיכת הקו ושטף הכתיבה.
 - מיקום האותיות וסידור הכתב ביחס לשורת הכתיבה.
 - מיקום הנקודה (בין האותיות י'י, י'י) וצורתה.
 - צורת החיבור בין האותיות י'י, י'י.
 - מיקום האותיות י'י במילה שפיזמן ביחס לאותיות האחרות.
 - קו כתיבה עלילי ישר בחתימות נשוא המחלוקת לעומת קו גלי בדוגמאות.
 - יחסי האותיות י'י, י'י- מיקומן, גודלן והשיפוע שלהן.
 - מבנה האות י'י.
 - רווחים בין האותיות.
3. החתימות נשוא המחלוקת יוצאות דופן מתחום הוריאציות של כל דוגמאות החתימה שחיו ברשותי.
4. הניגודים בתכונות הכתיבה שפרטור לעיל ובמיוחד הניגוד הבסיסי של שטף הכתיבה ומשיכת הקו, הינם בגדר הבדלים מהותיים בעלי משקל, אשר אינם מודעים לכותב בתהליך הכתיבה הטבעי.

מסקנת המומחית היתה כי חתימת המנוחה על גבי הצוואה זויפה!

5. לאור האמור לעיל, הגעתי למסקנה שהחתימות לא נכתבו על ידי כותבת הדוגמאות בשם סוניה שפיזמן אלא הינן חיקוי על פי מודל חתימותיה.
6. הרישומים בכתב היד ותזימות העדים בצילום הצוואה תופפים לצוואה המקורית נשוא המחלוקת (בעמוד הראשון מעשתה הדגשה של ראשי התיבות ש.מ) כאשר החתימות י'י. שפיזמן" הוספו לצילום הצוואה בדרך של הרכבה צילומית (פוטומונטאז') והן ככל הנראה מתאימות לדוגמאות חתימה בשם סוניה שפיזמן.
7. מכאן מסקנתי כי הצילום שנתקבל אינו עותק נוסף של הצוואה נשוא המחלוקת אלא צלום של הצוואה לאחר שנעשו בה שינויים אשר פורטור בסעיף 6 לעיל.

בית משפט לענייני משפחה בתל אביב - יפו

ת"ע 10739-01-18 ש. ואח' נ' האפוטרופוס הכללי במחוז תל-אביב ואח'
ת"ע 10805-01-18 ש. ואח' נ' האפוטרופוס הכללי במחוז תל-אביב ואח'

19. לנוכח כך, ביום 8.11.2018 הגיש המבקש לבית המשפט בקשה לקבלת ההתנגדות מטעמו ולמתן פסק דין. המבקש טען, כי על פי קביעות חוות הדעת, החתימות אשר נחזו להיות חתימותיה של המנוחה על גבי הצוואה הנטענת משנת 2016 אותה הגישו המתנגדים לקיום - זויפו. המדובר בניסיון חמור מצד המתנגדים להטעות את בית המשפט כדי לקבל דבר במרמה. משכך נדרש בית המשפט להורות על קבלת ההתנגדות לצוואה תוך חיוב המתנגדים בכלל הוצאותיו בגין ניהול ההליך המשפטי.

20. לטענת המבקש המתנגדים הוסיפו חטא על פשע בכך שלא רק שהגישו לבית המשפט צוואה מזויפת לקיום - הם אף העבירו עותק צילומי נוסף של הצוואה עליו הורכבו חתימות המנוחה. המתנגדים, לא רק שלא המציאו למבקש בזמן אמת את אותו עותק צילומי של הצוואה שהועבר לבדיקת המומחית, הם אף הצהירו לפני בית המשפט כי ברשותם מצוי העתק מקורי אחד ויחיד של הצוואה. העברת עותק צילומי עליו הורכבו חתימות המנוחה, נחשפה לטענת המבקש במלוא "תפארתה" ומהווה ראיה נוספת לחוסר תום ליבם של המתנגדים.

ומה בנוגע למתנגדים? קולם נדם.

21. ביום 8.11.2018 הוגשה לתיק בית המשפט הודעה מטעם בא כוח המתנגדים דאז, עורך הדין בעז קראוס, על הפסקת ייצוג. בהמשך, ביום 20.11.2018 הוגשה לבית המשפט בקשה נוספת להפסקת ייצוג מטעמו של עורך הדין אורי צפת, אשר נבחר לייצג את המתנגדים חלף עורך הדין בעז קראוס.

22. ביום 15.11.2018 הוגשה תגובת המבקש לחוות הדעת, במסגרתה הביע שוב את תמיכתו בממצאי חוות הדעת וביקש, כי בית המשפט יאמץ את מסקנותיה בכל הנוגע לצוואה אותה הגישו המתנגדים לקיום.

23. ביום 25.11.2018 הוגשה תגובה "ראשונית" מטעם המתנגדים לחוות הדעת באמצעות בא כוחם החדש, עורך הדין זאב ולנר, ובה נטען לראשונה כי הגורם אשר אמון היה על עריכת חוות הדעת היה המכון למדע פורנזי, בעוד שלמעשה חוות הדעת שהוגשה לבית המשפט נערכה על ידי המומחית - שמעולם לא מונתה בפועל כמומחית על ידי בית המשפט. עוד נטען, כי המכון למדע פורנזי כלל לא הציג עצמו כמכון העוסק בהשוואת כתבי יד ובהשוואת חתימות ואיננו מתמחה בתחום זה. על כן, נטען כי חוות הדעת כלל איננה רלוונטית ואין להתחשב בה לצורך הכרעה בטענת הזיוף.

24. ביום 2.12.2018 התקבלה תגובת המבקש. במסגרתה צוין כי כבר עם פנייתם הראשונה של הצדדים למכון למדע פורנזי הובהר שחוות הדעת תינתן על ידי הגברת סימה אנקונינה - "מומחית הבית" של המכון בתחום השוואת כתבי יד. הצדדים נדרשו ונתנו את הסכמתם המפורשת לכך. עוד נטען על ידי המבקש, כי לכל אורך הכנת חוות הדעת עמדו המתנגדים באמצעות בא כוחם דאז, בקשר

בית משפט לענייני משפחה בתל אביב - יפו

ת"ע 10739-01-18 ש. ואח' נ' האפוטרופוס הכללי במחוז תל-אביב ואח'
ת"ע 10805-01-18 ש. ואח' נ' האפוטרופוס הכללי במחוז תל-אביב ואח'

ישיר עם המומחית ולפיכך, כל טענה לפיה זהותה של עורכת חוות הדעת לא הייתה ידועה לצדדים איננה נכונה כלל.

25. ביום 11.12.2018 הוגשה תגובה משלימה מטעם המתנגדים. במסגרתה חזרו על טענותיהם וביקשו מבית המשפט להורות על הוצאת חוות הדעת מהתיק, ולהכריז כי אין המדובר בחוות דעת של מומחה אשר מונה מטעם בית המשפט. עוד ביקשו המתנגדים, כי יתאפשר להם להגיש חוות דעת נוספת על ידי מומחה מטעמם.

26. ביום 7.1.2019 התקיים דיון במעמד הצדדים במהלכו עמד בית המשפט על טענות הצדדים בכל הנוגע לחוות הדעת.

27. ביום 20.2.2019 ניתנה החלטה מפורטת הדוחה את בקשת המתנגדים להוצאת חוות הדעת מהתיק ולמינוי מומחה חלופי. ערעור על החלטה זו לא הוגש.

28. ביום 7.3.2019 הגיש המבקש "בקשה למתן הוראות" לעניין המשך ניהול ההליך, נוכח דחיית בקשתם של המתנגדים להוצאת חוות דעת המומחה מהתיק ולמינוי מומחה חלופי.

29. ביום 17.3.2019 הגיש באי כוחם דאז של שלושת המתנגדים בקשה לשחרור מייצוג.

30. ביום 19.3.2019 הגיש המתנגד 3 הודעה לבית המשפט ולפיה, ייצוגו במסגרת ההליכים שבכותרת, יהיה מעתה בנפרד מאחיו ויערך על ידי עורכי הדין גיא בן גל ואסף ברם. נוכח החלפת הייצוג, ביקש המתנגד 3 כי יינתנו לו 60 יום נוספים לשם לימוד החומר והגשת התגובות. המבקש התנגד לכל ארכה נוספת וביקש כי בית המשפט יורה למתנגדים להודיע האם בכוונתם לחקור את המומחית אם לאו.

31. ביום 28.3.2019 הגיש המתנגד 3 תגובתו לבקשה למתן הוראות ובמסגרתה ציין כי הוא שוקל לחזור בו מהבקשה לקיום הצוואה משנת 2016. עוד ציין המתנגד 3 כי ברצונו לשמור, בשלב זה, על זכותו להעלות טענותיו לגופה של הצוואה משנת 2015 עד להכרעתו של בית המשפט בתובענה שלפניו.

32. ביום 10.4.2019 הגיש המבקש בקשה לחיוב המתנגדים בהפקדת ערובה להבטחת הוצאותיו בסכום שלא יפחת מסך של 500,000 ₪ או בסכום סביר אחר שייקבע על ידי בית המשפט וזאת, כתנאי להמשך ניהול ההליך. בבקשתו, התייחס המבקש לחוסר תום ליבם של המתנגדים ולניסיונם לנצל

בית משפט לענייני משפחה בתל אביב - יפו

ת"ע 10739-01-18 ש. ואח' נ' האפוטרופוס הכללי במחוז תל-אביב ואח'
ת"ע 10805-01-18 ש. ואח' נ' האפוטרופוס הכללי במחוז תל-אביב ואח'

לרעה את ההליך המשפטי ולרמות את בית המשפט. עוד ציין המבקש את הנזקים הכלכליים הרבים אשר נגרו ועודם נגרמים לו בשל התמשכות ההליכים והתארכותם שלא בצדק.

33. ביום 16.4.2019 הוגשה תגובה מטעם שלושת המתנגדים לבקשה לחיובם בהפקדת ערובה להבטחת הוצאות. במסגרת תגובתם, ציינו המתנגדים כי קביעת ערובה תמנע ותסכל את זכותם החוקתית לגישה לערכאות ותעיב על יכולתם להמשיך ולנהל את ההליך המשפטי. היעדרותו של בית המשפט לבקשת המבקש, הלכה למעשה, רק תעכב את ברור האמת ותחטא לעיקרון הצדק.

34. ביום 16.4.2019 התקיים דיון במעמד הצדדים. טענות הצדדים יפורטו בקצרה להלן.

34.1 המבקש חזר על טענותיו האחרונות ביחס להתמשכות ההליכים וההוצאות העצומות הנגרמות לו בשל כך. על בית המשפט לחתור לסיום ההליך המשפטי ולא לפתוח פתח להעלאת טענות נוספות מצד המתנגדים.

34.2 המתנגד 3 טען כי אין לייחס לו את אותם מניעים פסולים המיוחסים לאחיו, המתנגדים 1-2, שכן לא הייתה לו שום ידיעה על אודות פרטי ותוכן הצוואה משנת 2016 אשר הוגשה לקיום. משכך, יש לאפשר לו את יומו בבית המשפט בטרם נישולו כליל מכל חלק בעיזבון המנוחה.

34.3 המתנגדים 1-2 סברו כי שומה על בית המשפט לאפשר להם לטעון לגופה של הצוואה משנת 2015 הן לנוכח הצורך ליתן להם את יומם בבית המשפט, והן לנוכח הקביעה אותה ציין בא כוחם דאז, עורך הדין בעז קראוס, בסעיף 6 לכתב התנגדותם לצוואה משנת 2015, ולפיה המתנגדים שומרים על זכותם לטעון טענות לגופה של צוואה זו במועד מאוחר יותר.

35. ביום 18.4.2019 ניתנה ההחלטה בנוגע להמשך ניהול ההליכים. ראשית, נקבע מועד דיון לחקירת המומחית ליום 15.7.2019. בכל הנוגע לבקשת המבקש להפקדת ערובה להבטחת הוצאותיו, נקבע כי המתנגדים יפקידו בקופת בית המשפט סך של 30,000 ₪ עד ליום 8.5.2019 כתנאי להמשך ניהול ההליכים בתובענה.

36. ביום 12.5.2019 הגיש המבקש בקשה לדחיית הבקשה לקיום הצוואה הנטענת משנת 2016 נוכח אי הפקדת הערובה במועד.

37. ביום 30.6.2019 הגיש המבקש בקשה נוספת, והפעם, למתן פסק דין בתיק ההתנגדות לצוואה משנת 2016 ולקיום הצוואה משנת 2015.

בית משפט לענייני משפחה בתל אביב - יפו

ת"ע 10739-01-18 ש. ואח' נ' האפוטרופוס הכללי במחוז תל-אביב ואח'
ת"ע 10805-01-18 ש. ואח' נ' האפוטרופוס הכללי במחוז תל-אביב ואח'

38. המתנגדים בחרו שלא לנצל את זכותם שבדין לשלוח שאלות הבהרה למומחית ואף לחקור אותה בנוגע למסקנותיה בחוות הדעת ובתשובות לשאלות.
39. חודשים חלפו, הזדמנויות נוספות להגשת שאלות ולחקירת המומחית ניתנו פעם אחר פעם אולם המתנגדים בחרו בשתיקה רועמת.
40. לאחר מספר בקשות להארכת מועד להגשת תגובות, הוגשה סוף סוף ביום 23.6.2019 עמדת המתנגדים 1-2 בכל הנוגע להמשך ניהול ההליכים. המתנגדים 1-2 ביקשו כי בית המשפט יורה על מחיקת ההליך ללא צו להוצאות ויבטל את הדיון שנקבע לחקירת המומחית. עוד ביקשו המתנגדים 1-2 כי בית המשפט ייעתר למתן ארכה בת 30 יום להגשת בקשה לתיקון ההתנגדות לצוואה משנת 2015 אותה הגיש המבקש לקיום.
41. ביום 24.6.2019 הגיש המתנגד 3 עמדתו ולפיה הוא מבקש להצטרף לבקשה למחיקת ההליך ללא צו להוצאות.
42. ביום 26.6.2019 הוגשה תגובת המבקש לעמדת המתנגדים, במסגרתה עמד על כך כי ההליך לקיום צוואת המנוחה משנת 2016 לא רק יימחק אלא יידחה לחלוטין; כי בית המשפט יפסוק למתנגדים הוצאות משפט משמעותיות נוכח חוסר תום ליבם לכל אורך ניהול ההליך; וכן, כי בית המשפט ידחה לאלתר את בקשת המתנגדים לתקן את כתב התנגדותם לצוואה משנת 2015 אותה הגיש המבקש לקיום.
43. ביום 27.6.2019 ולאחר עיון בעמדותיהם של כלל הצדדים ניתנה החלטה המורה על ביטול הדיון אשר נקבע לחקירת המומחית ועל מחיקת בקשת המתנגדים לקיום הצוואה משנת 2016. עוד נקבע, כי במידה והמתנגדים חפצים בתיקון כתב ההתנגדות לצוואה משנת 2015 עליהם להגיש בקשה מתאימה לבית המשפט, כאשר לעניין זה, בית המשפט ייתן דעתו אף לעניין זיוף הצוואה שהוגשה לקיום על ידם.
44. עיקר ההליכים בת"ע 10805-01-18 הסתיימו תוך הותרת סוגית הוצאות המשפט תלויה ועומדת ופסיקת בית המשפט לגבי הנפקות המשפטית של הגשת צוואה מזויפת לקיום.

מהו אם כן דינה של הצוואה משנת 2016 אותה הגישו המתנגדים לקיום?

בית משפט לענייני משפחה בתל אביב - יפו

ת"ע 10739-01-18 ש. ואח' נ' האפוטרופוס הכללי במחוז תל-אביב ואח'
ת"ע 10805-01-18 ש. ואח' נ' האפוטרופוס הכללי במחוז תל-אביב ואח'

45. אין צורך לחזור שוב על מסקנות חוות הדעת מטעם המומחית. הן היו צורמות, ברורות וחד משמעיות. אף טענות המתנגדים בדבר חוסר כשירותו של מומחה כזה או אחר נדונו ונשללו. בחירתם של המתנגדים לעמוד מנגד שעה שמסקנות חוות הדעת מרחפות מעל ראשם מבלי לנקוף אצבע - אומרת דרשני. לא שאלות הבהרה, לא חקירה בנוגע לחוות הדעת.
ומה כן בקשו המתנגדים? בקשה לפסול את כל חוות הדעת.

מדוע לא בחרו המתנגדים להתמודד עם המסקנות ולנסות לסתור אותן? מדוע לא בחרו להעיד את המומחית בבית המשפט ולנסות להטיל דופי בממצאיה? **שתיקה.**

לא בכדי בחרו המתנגדים בדרך זו. אך הבקשה למחיקה אינה עומדת בחלל ריק, כלום יתעלם בית המשפט ממצאי חוות הדעת הקובעים חד משמעית זיוף? משעה שכל ההליכים שלובים זה בזה **אדרש עתה וכך גם בשלב מאוחר בפסק דין סופי בתובענות לכלל הממצאים.** אם כך, לאחר עיון חוזר במסקנות חוות הדעת, בטענות הצדדים והראיות, בשים לב לבחירתם של המתנגדים שלא לנסות ולאתגר את מסקנות חוות הדעת בכל צורה שהיא, ובהתחשב באופן שבו ניהלו את ההליך לכל אורכו – **אני קובעת כי הצוואה משנת 2016 אותה הגישו המתנגדים לקיום בטענה כי המדובר בצוואת המנוחה היא צוואה מזויפת.** בשל החומרה שבדבר, יהיו לכך השלכות בהמשך ההליך וכך גם בסופו.

46. ביום 15.12.2019 התקיים דיון נוסף במעמד הצדדים, במהלכו ציין המבקש כי עוד ביום 10.7.2019 הגיש תלונה למשטרה כנגד המתנגדים בגין זיוף הצוואה. החומרים, כך צוין, עודם מצויים בבדיקה וטרם הוגש כתב אישום. בבדיקה שעשה מול רשויות האכיפה, טען כי משטרת ישראל מסרה לו כי היא "איננה חייבת דין וחשבון בכל הנוגע לאופן התנהלות החקירה" (עמוד 13 לפרוטוקול הדיון, שורות 10-13). משכך לעת עתה טרם הוגש כתב אישום נגד המתנגדים.

47. נוכח האמור ובטרם הכרעה על בית המשפט להידרש קודם לכן למשמעויות המשפטיות הנובעות מהתפתחויות אלה, ולהשלכות אשר ייתכן שתהיינה להן בהמשך על מצבת היורשים וחלוקת העיזבון נוכח הוראת סעיף 5 לחוק הירושה.

הבקשה להארכת מועד להגשת התנגדות לצוואת 2015 מטעם המתנגדים

טענות המתנגדים

48. צוואת המנוחה משנת 2015 נעשתה ביוזמתו ועל פי רצונו של המבקש, תוך הטעיית המנוחה, הצגת מצגי שווא והפעלה של לחצים בלתי פוסקים. נוכח השפעה זו ובעטיה בלבד, ערכה המנוחה את

בית משפט לענייני משפחה בתל אביב - יפו

ת"ע 10739-01-18 ש. ואח' נ' האפוטרופוס הכללי במחוז תל-אביב ואח'
ת"ע 10805-01-18 ש. ואח' נ' האפוטרופוס הכללי במחוז תל-אביב ואח'

הצוואה משנת 2015 במסגרתה הורישה את כלל רכושה למבקש בלבד, תוך התעלמות מוחלטת מנכדיה, בניו של מר א.ש. ז"ל.

49. המתנגדים שמרו לעצמם את הזכות להעלות טענותיהם בשלב מאוחר יותר בהרחבה, הן במסגרת כתב ההתנגדות לצוואה משנת 2015 אותו הגישו לראשונה לבית המשפט, והן במסגרת בקשתם למחיקת ההליך בת"ע 10805-01-18 שבו נדונה הבקשה לקיום הצוואה משנת 2016, בה צוינו הדברים הבאים: **"...חלילה לא יצלח להביא לפתרון הסכסוך, יהיו אנוסים המבקשים לעמוד על התנגדותם לבקשת המשיב, אגב עתירה מתאימה לתיקון ההתנגדות בנסיבות נדוננו, כפי הזכות אותה שמר להם פרקליט הראשון בזמן עורך הדין בעז קראוס...".** מקום שבו המבקש לא התנגד לזכותם של המתנגדים לטעון טענותיהם לגופה של הצוואה משנת 2015 בשלב מאוחר יותר של ההליך, אזי, אין לו להלין אלא על עצמו. בנסיבות אלה לטענתם חסום המבקש מלסרב לבקשתם של המתנגדים כעת - נוכח שתיקתו בעניין קודם לכן.

50. אל לו לבית המשפט להיות מונחה משיקולים פרוצדורליים וטעמים הנוגעים לעמידה בסדרי הדין. בנסיבות העניין ועל פי הפסיקה הרווחת, העיקרון הבסיסי אשר צריך לעמוד נגד עיניו של בית המשפט הוא עיקרון הצדק, על פיו לא ניתן לחסום אפשרות להגשת התנגדות לצו קיום צוואה אך בשל טעמים פרוצדורליים. הדברים אף עולים בקנה אחד עם הוראות סעיף 8(א) לחוק בית המשפט לענייני משפחה, התשנ"א-1995 (להלן - **"חוק בית המשפט לענייני משפחה"**) הקובעת כי **"בכל ענין של דיני ראיות וסדרי דין, שאין עליו הוראה אחרת, לפי חוק זה, ינהג בית המשפט בדרך הנראית לו הטובה ביותר לעשיית משפט צדק...".**

51. למתנגדים עומדת זכות הגישה לערכאות ויש ליתן להם את יומם בבית המשפט, בשים לב להיקף העיזבון שבו עסקינן, הכולל נכסי מקרקעין המוערכים בעשרות מיליוני שקלים. ההשלכות אשר עתידות להיגרם כתוצאה מאישור הצוואה משנת 2015 מבלי לשמוע את טענות המתנגדים בנושא, תהינה מרחיקות לכת, שכן משמעות הדבר היא הדרת המתנגדים מההון המשפחתי ונישולם מכל חלק בעיזבון. למבקש לעומת זאת, לא ייגרם כל נזק מהותי ואף זכויותיו הלגיטימיות לא תיפגענה, שכן עד לנקודה זו של ההליך, בחן בית המשפט את הצוואה משנת 2016 ואילו רק עתה, משנסתיימה בחינתו, הגיעה העת לשמיעת טענות הצדדים בכל הנוגע לצוואה משנת 2015.

52. הצוואה משנת 2015 כוללת הוראות הסותרות את רצון המנוחה בצוואותיה הקודמות:

52.1. בסעיף 4 לצוואה משנת 2015 פורטו נכסי המקרקעין המצויים בבעלות המנוחה. סעיף (1)4 ציין את הדירה ברחוב מאיר יערי 6 בעיר תל אביב, כאחד מאותה נכסים. לטענת

בית משפט לענייני משפחה בתל אביב - יפו

ת"ע 10739-01-18 ש. ואח' נ' האפוטרופוס הכללי במחוז תל-אביב ואח'
ת"ע 10805-01-18 ש. ואח' נ' האפוטרופוס הכללי במחוז תל-אביב ואח'

המתנגדים, זכות הבעלות בנכס מקרקעין זה לא הוזכרה מעולם בצוואותיה הקודמות של המנוחה ואף איננה מופיעה בפרטת העיזבון. הדבר מעלה סימני שאלה רבים ומחייב את בירורו של בית המשפט.

52.2. סעיף 6.3 לצוואה משנת 2015 קובע כדלקמן: **"לשם הסדר הטוב, הואיל וכבר נתתי בחיי לבני א.ש. ז"ל את מלוא התמורה של מכירת שני מגרשים שהיו לי בחולון, הרי שלשם איזון בחלוקה אני מורשה לבני י.ש. את כל רכושי, כאמור בצוואה זו".** לטענת המתנגדים, לא ניתן להבין לוגית או מתמטית את אופן החלוקה והאיזון אותו ערכה המנוחה ביחס לעיזבון, שעה שערכם של נכסי המקרקעין המוזכרים בצוואה אינו מתקרב לערכו הכולל של העיזבון. דברים אלה, אינם הגיוניים ואינם מתיישבים עם אופייה של המנוחה, אישה חכמה, בעלת ניסיון בתחום העסקי ואשר ניהלה ביד רמה את כלל עסקי המשפחה.

52.3. **איזון שווה בין בניה - המתנגדים הוסיפו כי הוראה זו אף אינה עולה בקנה אחד עם קביעות המנוחה בצוואותיה הקודמות שכן בצוואתה משנת 2013, הקפידה המנוחה לציין כי רצונה הוא לשמור על איזון בכל הנוגע לחלוקת הרכוש בין שני בניה. העברת התמורה בגין שני המגרשים בחולון, הוזכרה גם בצוואה משנת 2013, רק שבמסגרת צוואה זו ציינה המנוחה את הדברים הבאים: "חשוב לי לציין זה על מנת שלא יחשוב מאן דהוא, כי קפחתי בחלוקת עזבוני מי מבני או צאצאיו".** היקף העיזבון לא השתנה באופן משמעותי בין השנים 2013 ל-2015 ויש רק להניח כי גדל נוכח התוספת של הדירה ברחוב מאיר יערי כאמור לעיל. על כן, כל הצעה של איזון שווי העיזבון המוערך בעשות מיליוני שקלים כנגד שווי הכספים אותם קיבל בשעתו מר א.ש. ז"ל איננה מקיימת את מבחן הסבירות, זאת בלשון המעטה.

52.4. סעיף 6.4 לצוואה משנת 2015 קובע כדלקמן: **"אם חלילה בני י.ש. לא יהיה בחיים במועד פטירתו, הנני מצווה כי עיזבוני יחולק לרעייתו א.ש. ולאי"ש יחולק בין ילדיו של י.ש. בחלקים שווים".** בדומה לסעיפים האחרים, אף תוכנו של סעיף זה עומד בניגוד להוראות המנוחה בצוואותיה הקודמות, במסגרתן הקפידה לציין את רצונה ולפיו רכושה יישאר בתוך המשפחה ויחולק אך ורק בין ילדיה וצאצאיה.

52.5. סעיף 7 לצוואה משנת 2015 קובע כדלקמן: **"בני י.ש. הינו האדם היחידי המוסמך מטעמי לפרש צוואתי זו בכל מקרה שתתעורר שאלת פרשנות של הצוואה".** לטענת המתנגדים, הסמכתו הבלעדית של המבקש ביחס להחלטות הנוגעות לפרשנות

בית משפט לענייני משפחה בתל אביב - יפו

ת"ע 10739-01-18 ש. ואח' נ' האפוטרופוס הכללי במחוז תל-אביב ואח'
ת"ע 10805-01-18 ש. ואח' נ' האפוטרופוס הכללי במחוז תל-אביב ואח'

הצוואה היא בלתי סבירה בעליל ומנוגדת לרצונה כפי שבא לידי ביטוי בצוואותיה הקודמות. כמו כן, כידוע, בית המשפט הוא הגורם היחיד המוסמך לפרש מסמכים משפטיים.

52.6. סעיף 8 לצוואה משנת 2015 קובע כדלקמן: **"אני מבקשת מבני י. כי לאחר שיוודא כי אלמנתו וילדיו של בני א.ש. ז"ל חיסלו את כל חובותיהם, ועיקולים על רכוש וכספים, הרי כאות של רצון טוב, בני י. יסייע להם לפי שיקול דעתו המוחלט".** הוראה זו, עוררה פליאה מצד המתנגדים, שכן אמם, קרי, אלמנתו של מר א.ש. ז"ל, כלל אינה יורשת ולפיכך, לא מובן מדוע נדרש נישולה המפורש מעיזבון המנוחה. יתרה מכך, במועד עריכת הצוואה, היה המתנגד 2, מר ד.ש., היחיד מבין הנכדים אשר הוכרז כפושט רגל ולפיכך, לא ברור מדוע בחרה המנוחה לנשל מצוואתה גם את שני אחיו האחרים. חובותיו של המתנגד 2 נאמדו בסך של כ-500,000 ₪, סכום הנחשב לנמוך אם לא מזערי, ביחס להיקפו הכולל של עיזבון המנוחה העומד על סך של כעשרות מיליוני שקלים.

53. ההבדלים הקיצוניים בין הוראות המנוחה במסגרת צוואותיה הקודמות לבין הוראות הצוואה מיום 2015 ממחישים את גודל ההשפעה הנתען, שהיה למבקש על המנוחה ואת ניצול מצבה הבריאותי והנפשי לרעה. כך, לטענת המתנגדים, במועד עריכת הצוואה משנת 2015, סבלה המנוחה מבעיות רפואיות, נטלה מספר רב של כדורים לרבות טיפול בקנאביס רפואי. נוסף על כך, המנוחה סבלה מירידה בשמיעה ולאחר מות בנה לקתה בדיכאון ודכדוך קשה.

54. בשנותיה האחרונות עברה המנוחה להתגורר בסמוך לבית המבקש תוך שהחלה לפתח בו תלות מוחלטת נוכח גילה המתקדם, חוסר יכולתה להתנייד בשל משקלה הרב, בעיותיה הרפואיות ומצבה הנפשי הרעוע. המבקש אף צורף כשותף מלא בחשבון הבנק של המנוחה זמן קצר בלבד לאחר מות אביהם של המתנגדים. משכך על המבקש ליתן מענה לכספים בשווי רב אשר נמשכו מחשבון זה וטרם הושבו אליו.

55. לטענת המתנגדים המבקש הציג למנוחה תמונה מסולפת ולפיה המתנגדים מצויים בחובות כבדים לשוק האפור. בתחבולותיו, שכנע המבקש את המנוחה, כי הפתרון היחידי לשם הגנה ושמירה על ההון המשפחתי הוא הפיכתו ליורשה הבלעדי, לבל ישמש עיזבונה אך ורק לשם פירעון חובות המתנגדים. את מצג השווא, יצר המבקש באצטלה של רצון טוב וכוונה להבטיח כי עיזבון המנוחה **"יישאר בתוך המשפחה"**. העברת העיזבון לשליטתו המוחלטת - תאפשר את **"הברחת"** העיזבון מידי הנושים ואת העברתו לאחר מכן, לידי המתנגדים, לכשיכסו את חובותיהם.

בית משפט לענייני משפחה בתל אביב - יפו

ת"ע 10739-01-18 ש. ואח' נ' האפוטרופוס הכללי במחוז תל-אביב ואח'
ת"ע 10805-01-18 ש. ואח' נ' האפוטרופוס הכללי במחוז תל-אביב ואח'

56. טענת המתנגדים, המדובר בסילוף של המציאות, שכן המנוחה הייתה מודעת לחלוטין לקיומם של החובות המדוברים ודאגה להעביר בעצמה כספים לצורך כיסוי חובותיו של המתנגד 2 - ועדיין - לא ביקשה לשנות את הוראות צוואתה. והנה, הפלא ופלא, כחודשיים בלבד לאחר מות בנה ואביהם של המתנגדים, מר א.ש. ז"ל, כשהיא שבורה וכואבת ובמצב נפשי רעוע, ניצל המבקש את ההזדמנות שניתנה לו. וכך בדרכי תחבולה ובתחכום רב, החל להעצים ולנפח את העובדות במטרה לספק רושם אמין על המנוחה ולתמרן את המציאות לטובתו. בעקבות כך שינתה המנוחה את הצוואה.

57. המבקש כלל לא עדכן את המתנגדים על אודות הצוואה משנת 2015. עובדת קיומה נודעה להם לראשונה רק לאחר פטירת המנוחה, במועד שבו קיבלו לידיהם את הבקשה אותה הגיש לרשם. המבקש הוא זה שליווה את המנוחה בימיה האחרונים, היה מודע למצבה הבריאותי הרעוע, בחר את משרד עורכי הדין שבו נערכה הצוואה והתלווה אליה במועד עריכתה. טענות אלה ועוד, מקימות לטענת המתנגדים, חשד ממשי ולפיו המבקש הוא אשר שכנע את המנוחה לשנות את הצוואה לטובתו תוך השפעה בלתי הוגנת, מעורבות יתר בחיי המנוחה ולקיחת חלק פעיל באופן עריכת הצוואה. משכך יש לפסול את הצוואה משנת 2015, ולבטח לעת הזאת לאפשר למתנגדים להגיש את התנגדותם כשהיא ערוכה כדבעי.

טענות המבקש

58. בקשת המתנגדים אשר כותרתה "בקשה להארכת מועד להגשת התנגדות מפורטת", אינה בקשת ארכה כלל וכלל אלא כתב התנגדות מלא, חדש ומפורט אשר נועד להחליף את כתב התנגדותם המקורי.

59. המתנגדים לא ציינו כלל מהו פרק הזמן הנדרש לשם הגשת ההתנגדות ובמקום זאת, ניצלו את הפלטפורמה שניתנה להם כדי להציג לבית המשפט גרסה שונה לחלוטין מזו שהוצגה עד כה. בכך, ממשיכים המתנגדים לפעול בניגוד לחוק, וזאת במטרה להונות ולקבל במרמה חלק בעיזבון המנוחה.

60. הצוואה המזויפת משנת 2016 - את התנגדותם המקורית לצוואה משנת 2015 ביססו המתנגדים על טענה אחת והיא - קיומה של צוואה מאוחרת בזמן אותה ערכה המנוחה בשנת 2016 ובמסגרתה הורישה דווקא למתנגדים את חלקו הארי של העיזבון (כ-80 אחוזים). והנה, ביום 27.6.2019 כבר קבע בית המשפט כי הצוואה משנת 2016 היא צוואה מזויפת. המסקנה העולה מכך, היא, כי המתנגדים בחרו במועד לפעול בדרכים שאינן חוקיות ולזייף צוואה אשר לא הייתה ולא נבראה, כל זאת בניסיון ליזכות במרמה בעיזבון המנוחה. לו סברו המתנגדים בזמן אמת, כי אכן נפל פגם מהותי בצוואה משנת 2015 - מה מנע מהם מלהעלות טענותיהם כבר אז? בחירתם באפיק פעולה מושחת מוכיחה יותר מכל את חוסר תום ליבם ומניעיהם הפסולים.

בית משפט לענייני משפחה בתל אביב - יפו

ת"ע 10739-01-18 ש. ואח' נ' האפוטרופוס הכללי במחוז תל-אביב ואח'
ת"ע 10805-01-18 ש. ואח' נ' האפוטרופוס הכללי במחוז תל-אביב ואח'

61. המועד להגשת התנגדות לבקשה לקיום הצוואה משנת 2015 חלף עבר לו. המבקש הגיש את הבקשה לקיום צוואת המנוחה בסמוך לאחר פטירתה. דבר הגשת הבקשה פורסם בעיתונות ביום 23.4.2017. על פי תקנה 17 לתקנות הירושה, התשנ"ח-1998 (להלן – "תקנות הירושה"), המועד להגשת התנגדויות חלף עוד בחודש מאי, 2017 לפני למעלה משנתיים. בנסיבות אלה ובשים לב להתנהלותם הפסולה וחסרת תום הלב של המתנגדים אין כל מקום לבצע סטייה מסדרי הדין ולאפשר להם כעת, לאחר שנתפסו "על חם" להציג גרסה חדשה וסותרת ולהתחיל למעשה את ההליך כולו מבראשית.

62. בכל הנוגע לטענת המתנגדים לפיה המבקש מושתק כעת מלטעון כנגד זכותם להעלות טענות נוספות לגופה של הצוואה משנת 2015, טען המבקש כי המתנגדים אינם יכולים "לשמור" לעצמם זכויות שאינן קיימות כלל. בבחירתם לסמוך את התנגדותם אך ורק על טענת קיומה של צוואה מאוחרת בזמן, וויתרו המתנגדים למעשה על כל אפשרות להעלות טענות נוספות בעתיד לבוא, בטח ובטח על טענות הסותרות לחלוטין את גרסתם הקודמת.

63. נוסף על כך, טען המבקש כי אף בזמן אמת התעקש ועמד על התנגדותו להעלאתן של טענות חדשות מטעם המתנגדים במועד מאוחר יותר. יצוין כי המבקש הפנה את בית המשפט בהקשר זה לעמוד 13 לפרוטוקול הדיון מיום 16.4.2019 (ללא ציון שורות) ולמספר כתבי דין שהוגשו לאחר מכן (ללא ציון התאריך בהם הוגשו).

64. קביעת בית המשפט כי הצוואה משנת 2016 אותה הגישו המתנגדים לקיום היא צוואה מזויפת רק מחזקת מסקנה זו ומחייבת את דחיית הבקשה על אתר. לחיזוק טענה זו, צירף המבקש את פסק דינו של בית המשפט העליון בע"א 765/18 שמואל חיון נ' אלעד חיון (1.5.2019) (להלן – "עניין חיון"), אשר דן, בין היתר בחזקה ראייתית הקובעת כי המשקר בידועין בדבר אחד כאילו שיקר בכל עדותו: "Falsus in Uno, Falsus in Omnibus". המדובר בחזקה הניתנת לסתירה אותה יש להפעיל באופן שיטתי, במקרה שבו בעל דין מוסר בידועין עדות שקרית בנושא מרכזי להתדיינות, והמצוי בליבת המחלוקת כדי לנצח במשפט.

65. סעיף 8(א) לחוק בית המשפט לענייני משפחה - ניסיונם של המתנגדים לעשות שימוש בסמכותו של בית המשפט מכוח סעיף זה, מעידה על כשל מהותי בהבנת הדין ובהבנת המונח "צדק". זאת, שהרי בניגוד לנטען, המתנגדים קיבלו גם קיבלו את יומם בבית המשפט באופן מלא, ואילו הם אלה אשר בחרו לנצל לרעה את הזכות שניתנה להם. משכך, אין לקבל את טענת המתנגדים ולפיה המדובר ב"דחייה על הסף" של טענותיהם, שכן שעה שהם עצמם בחרו להציג טענה אחת ויחידה במסגרת כתב ההתנגדות, אזי, אין להם להלין אלא על עצמם. הנה כי כן, אין המדובר בדחיית

בית משפט לענייני משפחה בתל אביב - יפו

ת"ע 10739-01-18 ש. ואח' נ' האפוטרופוס הכללי במחוז תל-אביב ואח'
ת"ע 10805-01-18 ש. ואח' נ' האפוטרופוס הכללי במחוז תל-אביב ואח'

ההתנגדות מטעמים טכניים אלא בדחייה שנעשתה לגופה של הטענה לקיומה של צוואה מאוחרת בזמן לאחר בירור מעמיק.

66. עוד בהקשר זה, הפנה המבקש לפסק דינו של בית המשפט בתמ"ש (ת"א) 17821/96 עשירה סלומון נ' אליהו סלומון (3.10.1999), נקבע כי אין לעשות שימוש בסעיף לטובת צד אשר נקבע כי פעל בחוסר תום לב. הגמשת סדרי הדין בנדון דנן תיצור פגם ועיוות בהליך, תעניק למתנגדים סעד לו הם כלל אינם ראויים וכמובן תגרום לפגיעה בלתי מוצדקת במבקש ובציפיותיו הלגיטימיות.

67. המתנגדים פסולים מלרשת את המנוחה - דין ההתנגדות לצוואה משנת 2015 להידחות לאתגר נוכח הוראת סעיף 5(א)(2) לחוק הירושה הקובע כי "מי שהורשע על שהעלים או שהשמיד את צוואתו האחרונה של המוריש, או שזייף אותה, או שתבע על פי צוואה מזוייפת". בכתב טענותיו, הפנה המבקש למספר פסקי דין המחזקים לכאורה את המסקנה ולפיה אין דרישה להרשעה בפלילים בכל הנוגע לחלופה האחרונה המנויה בסעיף: "תבע על פי צוואה מזוייפת". על כן, די בקביעתו של בית משפט זה, כי הצוואה אותה הגישו המתנגדים לקיום היא צוואה מזוייפת לשם פסילתם מלרשת את עיזבון המנוחה.

68. סתירות העולות מתוך טענות המתנגדים –

68.1. כשירות המנוחה - בכתבי טענותיהם בת"ע 10805-01-18 התובענה לקיום הצוואה שנערכה בשנת 2016 טענו המתנגדים, כי ביום המועד שבו חתמה המנוחה כביכול על הצוואה, היא הייתה עצמאית ואיתנה בדעתה, אישה חדה וחכמה אשר ניהלה ביד רמה את עסקי המשפחה הענפים. כעת, במסגרת בקשה זו, טוענים המתנגדים כי אותה אישה ממש, נתנה למבקש להשפיע עליה ולשכנע אותה לפעול בניגוד לרצונה החופשי. עוד נטען, כי המנוחה לא הייתה כשירה לחתום על הצוואה והייתה נתונה ללחצים קשים ולבלבול. לטענת המבקש, אין כל שחר לטענות אלה. שכן בניגוד לצוואה משנת 2016 אשר בית המשפט קבע שזויפה, על הצוואה משנת 2015 חתמה המנוחה רק לאחר שעברה בדיקה אצל פסיכיאטר מומחה מהמרכז לבריאות הנפש "גהה". אותו מומחה קבע כי המנוחה יכלה לערוך צוואה במועד הרלוונטי, והייתה כשירה וצלולה בדעתה, והביעה באופן ברור וחד-משמעי את רצונה.

68.2. מערכת היחסים בין המנוחה למבקש - במסגרת כתבי טענותיהם בבקשה לקיום צוואת המנוחה משנת 2016 תיארו המתנגדים מערכת יחסים רעועה ורוויית משקעים אשר נבעה, בין היתר, ממשבר אשר התפתח בין המבקש לבין אביהם המנוח של המתנגדים. נטען כי המנוחה הייתה מודעת ומעורבת בכל פרט בפרשה שאירעה בין

בית משפט לענייני משפחה בתל אביב - יפו

ת"ע 10739-01-18 ש. ואח' נ' האפוטרופוס הכללי במחוז תל-אביב ואח'
ת"ע 10805-01-18 ש. ואח' נ' האפוטרופוס הכללי במחוז תל-אביב ואח'

בניה והייתה מלאת תרעומת כלפי המבקש אשר גנב כספים מאחיו המנוח (א.ש. ז"ל). משכך טרחה המנוחה לשוב ולהבהיר למתנגדים, כי אל להם לשים מבטחם במבקש, לא לסמוך עליו ולא לכוון עמו כל שותפות עסקית עתידית. והנה, כיום, בבקשתם להארכת מועד, מגוללים המתנגדים גרסה עובדתית חדשה הסותרת כך ממש את גרסתם הקודמת.

68.3. הנרטיב כעת, לפי המתנגדים, הוא כי המנוחה כלל לא כעסה על המבקש ולא נטרה לו כל טינה - ההיפך הוא הנכון - המנוחה אפשרה למבקש להשפיע עליה שכן היא האמינה למוצא פיו ולמצגיו החיצוניים, שיוועה לעצתו ופעלה בהתאם כעושה דברו. על כן, יש לפסול את גרסתם העכשווית של המתנגדים שכן לא ניתן להעלות טענות עובדתיות סותרות כנגד אותו צד להליך.

68.4. **נסיבות עריכת הצוואה - בבקשתם להארכת מועד טענו המתנגדים, כי נודע להם לראשונה על אודות קיומה של הצוואה משנת 2015 רק לאחר הגשת הבקשה לקיומה.** לצד האמור, בבקשתם להארכת מועד, העלו המתנגדים שלל טענות על אודות נסיבות עריכת הצוואה, משרד עורכי הדין שבו נערכה ועוד. לטענת המבקש, אין באפשרותם של המתנגדים לטעון מחד גיסא כי לא ידעו דבר על קיומה של הצוואה ומאידך גיסא להעלות שלל טענות על אודות נסיבות החתימה עליה.

68.5. **רצון המנוחה על פי הצוואה משנת 2015 למול רצונה כפי שעלה בצוואותיה הקודמות** - כל ניסיון להתחקות על רצון המנוחה על פי צוואותיה הישנות נועד לכישלון. שכן מובן כי רצונה האחרון של המנוחה הוא אשר מצא ביטויו המפורש והמדויק במסגרת צוואתה האחרונה.

טענות המתנגד 3 ביחס לטענות המבקש

69. המתנגד 3, בדומה ליתר המתנגדים שמר על זכותו לטעון בהרחבה כנגד הצוואה משנת 2015 וזאת במסגרת ההתנגדות אותה הגיש עורך דינו דאז בעז קראוס. בניגוד לטענת המבקש, כי הקפיד להתנגד לאורך כל ההליך לזכותם של המתנגדים להעלות טענותיהם בהרחבה לאחר מכן, הלכה למעשה, הוא נזכר להתייחס לכך לראשונה רק בחודש אפריל 2019. שלילת זכותו של המתנגד 3 להתנגד לגופה של צוואה עלולה להוביל לנישולו מכל חלק בעיזבונו, וזאת מבלי לבחון את תוקף הצוואה על פי כללי הדין. הראיות אליהן נחשף בית המשפט עד כה מעלות חשד בכל הנוגע לכשרות הצוואה משנת 2015 ואך ראוי הוא כי הדבר יבחן לעומק.

בית משפט לענייני משפחה בתל אביב - יפו

ת"ע 10739-01-18 ש. ואח' נ' האפוטרופוס הכללי במחוז תל-אביב ואח'
ת"ע 10805-01-18 ש. ואח' נ' האפוטרופוס הכללי במחוז תל-אביב ואח'

70. במועד הרלוונטי, היה המתנגד 3 צעיר שהשתחרר משירותו הסדיר ולא היה מודע כלל לכל ההליך אשר התנהל בין בני המשפחה. על ההתפתחויות המדוברות שמע מאחיו הגדולים, המתנגדים 1-2, אשר סיפרו לו כי סבתם החלטה להוריש להם את מרבית רכושה לאחר מותה. לטענת המתנגד 3, דאגת המנוחה ורצונה להבטיח את עתיד נכדיה היו ברורים לחלוטין במציאות שנוצרה לאחר מותו הפתאומי של אביהם, מר א.ש. ז"ל. בנסיבות אלה, משהתבקש המתנגד 3 להצטרף להליך ההתנגדות, עשה כן ברצון נוכח האמון שרכש לאחיו.
71. למן חודש ינואר 2019 ומשהתברר למתנגד 3, כי ישנה בעיה עם הצוואה משנת 2016 וכי העובדות שהוצגו לו אינן בהכרח נכונות, בחר הוא מיוזמתו להתנתק מהייצוג בצוואה עם אחיו הגדולים, המתנגדים 1-2, שכר עורך דין באופן פרטי ואף ניסה במשך תקופה ארוכה לגשר בין הצדדים בניסיון לסיים את המחלוקות ביניהם. המבקש לעומת זאת, חרף ידיעתו הברורה לכך שהמתנגד 3 כלל לא היה מודע לפעולות שנעשו בשמו, בחר בכל זאת לכלול אותו בבקשה יחד עם המתנגדים 1-2 במטרה להצליח בתכניתו לנשלם מהירושה, ולשמור לעצמו את מלוא ההון המשפחתי.
72. אין כל קביעה שיפוטית, וודאי שלא חלוטה ולפיה אכן הוגשה תובענה בגין צוואה מזויפת על פי סעיף 5 לחוק הירושה. יתרה מכך, חוות דעת המומחה אשר גרסה כי הצוואה משנת 2016 שהוגשה לקיום היא מזויפת לא נבחנה במסגרת חקירה נגדית ולא ניתן כל פסק דין אשר דן בצוואה לגופה. על כן, טרם הגיעה העת לגזור מסקנה כזו או אחרת מנתונים אלה.
73. ההפניה אותה ערך המבקש לפסק הדין בעניין חיון איננה רלוונטית למתנגד 3 שכן "חזקת השקר" כפופה לכך, שמוסר עדות השקר יעשה זאת ביודעין ובמטרה לנצח במשפט. אלא מאי, המתנגד 3 לא מסר כל עדות שקר ביודעין ובמתכוון ולפיכך, ברי כי החזקה אינה חלה עליו. עובדה זו מקבלת משנה תוקף נוכח העובדה שלמן הרגע שנודע למתנגד 3 על קיומה של אפשרות למעשה פסול, מיהר הוא ומשך את ידיו ממנו. התנהלות זו מעידה באופן ברור כי התנהלותו של המתנגד 3 הייתה ללא דופי וכי הוא פעל בתום לב.
74. במועד עריכת הצוואה משנת 2015 היה כאמור המתנגד 3 חייל בשירות סדיר וללא התחייבויות כספיות. על כן, הנימוק אותו העלה המבקש ולפיו שלושת המתנגדים היו מצויים בחובות איננו נכון ויש להניח כי דווקא המבקש הוא זה אשר שתל את הרעיון במוחה של המנוחה. על כן ועל פי האמור, ביקש המתנגד 3 כי בית המשפט ייעתר לבקשתו להגיש התנגדות עדכנית ומפורטת לצוואה משנת 2015.
75. יוער, כי ביני לביני, החליפו המתנגדים 1-2 את עורך דינם פעם נוספת, דבר אשר גרם לעיכוב נוסף בניהולו התקין של ההליך. המבקש מצדו, הגיש בקשה לשחרור מנהל העיזבון מתפקידו.

בית משפט לענייני משפחה בתל אביב - יפו

ת"ע 10739-01-18 ש. ואח' נ' האפוטרופוס הכללי במחוז תל-אביב ואח'
ת"ע 10805-01-18 ש. ואח' נ' האפוטרופוס הכללי במחוז תל-אביב ואח'

76. במהלך הדיון מיום 25.9.2019 חזרו הצדדים על טענותיהם ביחס להמשך ניהול ההליך. לעניין טענות הזיוף, גרסו המתנגדים 1-2 כי טרם נתנה כל החלטה שיפוטית הקובעת כי הצוואה אכן זויפה ומשכך, אין טעם להמשיך ולדון בעניין. מעבר לכך, טענו המתנגדים כי יש לאשר את בקשתם להעלות טענות לגופה של הצוואה משנת 2015 שכן "כאשר מסתכלים על הצוואה של 2015 רואים דברים חמורים. יש שם סימנים מאוד מאוד ברורים שמנסים לעשות שם הטעיה של המנוחה [...]" (עמוד 15 לפרוטוקול הדיון מיום 25.9.2019 שורות 19-20).

77. **בכל הנוגע למתנגד 3**, נטען כי הלה כלל לא היה מודע לאופן ניהול ההליך שכן שירת בצבא באותה העת. כאשר הגיע לדיון שהתקיים בחודש ינואר 2019 הוא נחרד והופתע למשמע הדברים ואף טרח לציין זאת בפני אחיו. לפיכך, "לפני שחותמים על רצונה האחרון של הגברת ס. ששמרה על הרכוש הזה כמעט 100 שנה לפני זה לפני זה צריך לכבוד אותה, צריך לכבד אותה, אותה אותה" (עמוד 17 לפרוטוקול הדיון מיום 25.9.2019 שורות 13-14).

78. עוד טען המתנגד 3, כי אין בעובדה שתיק ההתנגדות לצוואה משנת 2016 נסגר, כדי להשליך על גורל הצוואה משנת 2015 שכן בטרם יחליט בית המשפט להיעתר לבקשה לקיום צוואה זו, עליו לדון תחילה, בעילות לביטולה בדגש על קיומה של השפעה בלתי הוגנת על המנוחה מצד המבקש (עמוד 19 לפרוטוקול הדיון שורות 2-10).

79. **ומה בנוגע למבקש?** הלה הביע באופן נחרץ את התנגדותו לתיקון ההתנגדות הן נוכח המועד שחלף והן נוכח חוסר תום ליבם של המבקשים ברצותם לטעון טענות נוספות, כעת, לאחר שהוגשה חוות דעת הקובעת כי הצוואה זויפה (עמוד 17 לפרוטוקול הדיון מיום 25.9.2019 שורות 23-28). עוד בהקשר זה, טען המבקש את הדברים הבאים (עמוד 18 לפרוטוקול הדיון, שורות 20-25):

"[...] יש התנגדות שמבוססת על טענה אחת ויחידה שיש צוואה מאוחרת ובית המשפט הנכבד מתבקש להכריע בהתנגדות הזאת. [...] כל התחמונים שלהם אנחנו נבקש שגברתי תדחה את זה בשתי ידיים ובית המשפט הוא לא קרקס אי אפשר לטעון פעם אחת כשנוח לי שהמנוחה שלטה בהכל ביד רמה ונישלה את הבן ואחרי שזה לא הצליח לבוא ולהגיד סליחה טעינו בואו נמחק. הם חשבו שבית המשפט ישכח, זה פשוט בדיחה".

80. בהתייחס לטענות המתנגד 3 טען המבקש את הדברים הבאים (עמוד 18 שורות 5-14):

"רציתי להתייחס לעניין של א. והניסיון לגלגל עיניים לשמיים היום, אני רוצה להזכיר את ההיסטוריה, א. הצטרף להליכים בשמחה רבה ולרגע לא התנער מהם

בית משפט לענייני משפחה בתל אביב - יפו

ת"ע 10739-01-18 ש. ואח' נ' האפוטרופוס הכללי במחוז תל-אביב ואח'
ת"ע 10805-01-18 ש. ואח' נ' האפוטרופוס הכללי במחוז תל-אביב ואח'

גם אחרי שיצאה חוות הדעת המאוד מאוד חמורה וגם אני מעל 20 שנה לא ראיתי דבר כזה. ולא פעם אנחנו נתקלים בשאלות של זיוף בדרך כלל יש ספק, כאן המומחית אמרה בדרגת וודאות הכי גבוהה שיש ועוד עותק שעליו הודבקו חתימות בפוטו מונטאז'. א. פיצל את היצוג ולשחק את השוטר הטוב או השוטר הרע או השוטר הרע והעוד יותר רע, זה משחקים, במסגרת המשחקים שלהם. א. לא הסתלק מהצוואה המזויפת אלא רק שאחיו הבינו שאין ברירה. ומתי הם הסתלקו? ברגע שבית המשפט אמר להם הגיע העת האם אתם רוצים לחקור את המומחית ואז הם הבינו שהפרסה תהיה נוראית, אין להם מה לבדוק, הם יודעים שהיא מזויפת, אף אחד כולל א. לא ניסה לבדוק. הוא ידע שהיא מזויפת, הוא איתם באותה סירה בדבר הזה".

ובהמשך בעמוד 18 שורות 18-19:

"הוא צד לכל ההליכים האלה ומה שחל עליהם חל עליו והוא שותף בניסיון לרמות את בית המשפט הנכבד וכמובן את מרשי".

81. במהלך הדיון ולאחר שהושגה הסכמת הצדדים לעניין, שוחרר מנהל העיזבון עורך הדין משה יעקב מתפקידו. על פי הוראות הצוואה משנת 2015, מונה בהסכמה המבקש כמנהל עיזבון חלופי, תוך מתן צו איסור דיספוזיציה לעשיית כל פעולה בנכסי העיזבון ללא הסכמת כלל הצדדים לכך או בטרם קבלת אישורו של בית המשפט.

82. לאחר קיום הדיון, ובמטרה לנסות ולהביא את הצדדים להסכמות, נקבע מועד דיון נוסף ליום 15.12.2019. הדיון היה ארוך, מורכב, רגשי וטעון. הסכמות כאמור אין.

משכך הגיעה העת להכריע.

דיון והכרעה

83. ראשית אדרש לשאלה בדבר הבקשה להארכת המועד להגשת ההתנגדות שהוגשה על ידי המתנגדים לאחר שחלפו כשנתיים ממועד הגשה הבקשה לצו קיום צוואה. לשם כך עלינו לפנות להוראת לשון סעיף 67 לחוק הירושה ולעמוד על מאפייניה.

84. הוראת סעיף 67 לחוק הירושה קובעת כדלקמן:

"הוגשה בקשה לצו ירושה או לצו קיום, יודיע על כך הרשם לענייני ירושה ברבים ויקבע זמן מתאים שלא יפחת משבועיים להגשת התנגדות; כל המעונן בדבר

בית משפט לענייני משפחה בתל אביב - יפו

ת"ע 10739-01-18 ש. ואח' נ' האפוטרופוס הכללי במחוז תל-אביב ואח'
ת"ע 10805-01-18 ש. ואח' נ' האפוטרופוס הכללי במחוז תל-אביב ואח'

רשאי להגיש התנגדות לרשם לענייני ירושה תוך הזמן שנקבע וכל עוד לא ניתן הצו.

85. מלשון הסעיף ניתן ללמוד כי הלכה למעשה רשאי "כל המעוניין בדבר" להגיש התנגדותו לבקשה לצו ירושה או לצו קיום צוואה אף לאחר המועד שנקבע להגשתה, וזאת כל עוד לא ניתן הצו.

כיצד מפרשת הפסיקה את המונח "מעוניין בדבר" בסעיף 67 לחוק הירושה?

86. מה בין "כל המעוניין בדבר" ובין "כל הנוגע בדבר" - בעניין רע"א 3154/94 הילאנה כמאל עאסי נ' חביב עאסי, מט (2) 250, 253 נקבע כי יש ליתן לדיבור "כל המעוניין בדבר" בסעיף 67 לחוק הירושה פרשנות רחבה יותר מזו שיש לדיבור "כל הנוגע בדבר" שבו נקט המחוקק בסעיפים אחרים במסגרת חוק הירושה. "נוגע בדבר" הוא כל הטוען לזכות הנאה "ישירה" בעיזבון כדורש על פי דין או כזוכה על פי צוואה, בעוד ש"מעוניין בדבר" יכול שיהיה גם מי שטוען להנאה "עקיפה" מהעיזבון מכוחו של יורש או זוכה כאמור. הן "הנוגע בדבר" והן "המעוניין בדבר" הם בבחינת נהנים ישירים וזכותם לרשת היא זכות "קיימת". זאת, במובחן מהציפייה לקבל זכות כלשהי בעיזבון בנקודה מסוימת בעתיד. כפועל יוצא מהאמור, בנו של זוכה פוטנציאלי אינו נחשב ל"מעוניין בדבר" הואיל והנאתו מהעיזבון היא בגדר ציפייה לעתיד בלבד, אשר התממשותה תהא מותנית ברצונו ובשיקול דעתו של המוריש. משכך נאמר, כי הדיבור "נוגע בדבר" ו"מעוניין בדבר" מתייחס רק למי שיזכה להנאה מיידית מהעיזבון מקום שבו תאושר בקשתו לצו ירושה או לצו קיום הצוואה, ולא למי שמצפה לקבל זכות כלשהי בנכסי העיזבון בעתיד, תהא ציפיתו סבירה אשר תהא.

87. התייחסות נוספת לנושא זה, ניתן למצוא בספרו של ש' שילה "פירוש לחוק הירושה" (מהדורה ראשונה - 2002), כרך שלישי, בעמוד 41:

"[...] ישנן שלוש גישות לגבי השאלה מי נכנס לגדר "מעוניין בדבר" הראשונה, היא גישת השופט אלון בפס"ד משולם, ולפיה כל המרגיש, באופן סובייקטיבי, שיש לו עניין בדבר, רשאי להתנגד לקיום הצוואה; השנייה, היא גישת השופט טל בפס"ד עאסי, הסבור שצריכה להיות הנאה ממשית למתנגד, אך זו יכולה להיות גם עקיפה, עתידית או אף אפשרית ולא רק ודאית; השלישית, היא גישת שופטי הרוב בפס"ד "עאסי" וגישת ביהמ"ש בפס"ד פוקס הדורשת שלמתנגד יהיה אינטרס ממוני אובייקטיבי של ממש בעיזבון בהווה ולא בעתיד. לא די באינטרס ערטילאי סובייקטיבי. גישה זו, המהווה הלכה, עולה בקנה אחד עם גישת המשפט האמריקני. מוכן אני, ככלל, לקבל גישה זו, הנראית בעיניי נכונה והגיונית. עם זאת כיוון שהסעיף מנוסח בלשון גורפת - "כל המעוניין בדבר" - וכיוון שיתכנו סיטואציות שבהן למרות היעדר זיקה ממונית זיקת המתנגד היא חזקה עבורו גם בעיני בית המשפט, לא הייתי סוגר את הפתח לנגישות לבית המשפט בצורה

בית משפט לענייני משפחה בתל אביב - יפו

ת"ע 10739-01-18 ש. ואח' נ' האפוטרופוס הכללי במחוז תל-אביב ואח'
ת"ע 10805-01-18 ש. ואח' נ' האפוטרופוס הכללי במחוז תל-אביב ואח'

הרמטית ונוקשה. אני סבור כי יש מקום לפרשנות ליברלית במקרים מיוחדים,
כשנסיבות המקרה הן יוצאות דופן...".

88. בכל הנוגע לנסיבות המקרה שלפנינו, המתנגדים נחשבים ל"מעוניינים בדבר" וזאת, בשל מעמדם כיורשים ישירים עקב מותו המצער של אביהם בטרם עת. על כן, מכוח סעיף 67 לחוק הירושה, רשאים המתנגדים מתוקף מעמדם כמעוניינים בנכסי העיזבון, להגיש התנגדותם בכל שלב של ההליך וכל עוד לא ניתן צו.

89. משכך נדרשים אנו עתה לשאלה - כיצד יש לפרש את המונח "כל עוד לא ניתן הצו"? שאלה זו עלתה לדיון במסגרת ת"ע (ת"א) 3354/80 "בית אריה" בית הכנסת לעולי רוסיה נ' הרב לוי יצחק הורוביץ, תשמ"ב (2) 433, 435, שם נקבע כדלקמן:

"באשר לאיחור בהגשת הבקשה, הרי קובע החוק את ההתנגדות רשאים להגיש "תוך זמן שנקבע וכל עוד לא ניתן הצו". אין לי ספק שהמילים "וכל עוד לא ניתן הצו" באו להוסיף ולא להגביל את המילים "תוך הזמן שנקבע", שהרי ודאי הוא כי לא התכוון המחוקק לכתוב שאפילו הגיש אדם התנגדות תוך הזמן שנקבע אלא שמשום מה הספיק המבקש לקבל את הצו, לא ידונו בהתנגדותו של המתנגד. ואם לא להגבלה זאת באו המילים האלה, הרי יש רק שתי אפשרויות אחרות לפרשן: א) תוך כל הזמן שניתן לו יכול המתנגד להגיש את בקשתו. ב) גם לאחר תום אותו מועד בטרם ניתן הצו, יכול המתנגד להגיש את התנגדותו. לפי פירוש א' הנ"ל, מיותרות המילים האלה ואין להן משמעות: חזקה על המחוקק שלא השלית דברו לבטלה. על כן יש רק אפשרות אחת לפרש כי כוונת הסעיף הוא לפי פירוש ב' דלעיל, דהיינו, ממועד ואף לאחרי, כל עוד לא ניתן הצו".

90. יפה ככל שתהיה פרשנותו של סעיף זה, עדיין, במקרה שלפניי, אין המדובר בהתנגדות שהוגשה יש מאין. הסיפור אינו סובב סביב "מעוניין בדבר" אשר זה עתה גילה על קיומו של ההליך ומביע רצונו להצטרף כצד מן המניין. המתנגדים היו צד להליך ושותפים פעילים למן ראשית המסע, הן בהגישם את הבקשה לקיום הצוואה המזויפת והן בהגישם את ההתנגדות לקיום הצוואה משנת 2015. עתה אדרש להתעלם מהדרך העקלקלה שהונחה לפניי "חדלו ארחות והלכי נתיבות ילכו ארחות עקלקלות" (שופטים ה, 6) ולהידרש לטענות אותן נמנעו המתנגדים מלהעלות במסגרת כתב התנגדותם המקורי כפי שהוגש לרשם.

משמעות בקשת המבקשים, דה פקטו, היא תיקון של כתב ההתנגדות.

91. לצורך בחינת מהותו של תיקון כתב התנגדות אפנה עתה להוראות המחוקק במסגרת תקנה 92 לתקנות סדר הדין האזרחי דנה בסמכות לתיקון כתב תביעה וקובעת כדלקמן:

בית משפט לענייני משפחה בתל אביב - יפו

ת"ע 10739-01-18 ש. ואח' נ' האפוטרופוס הכללי במחוז תל-אביב ואח'
ת"ע 10805-01-18 ש. ואח' נ' האפוטרופוס הכללי במחוז תל-אביב ואח'

"בית המשפט או הרשם רשאי, בכל עת, להתיר לכל אחד מבעלי הדין לשנות או לתקן את כתבי טענותיו בדרך ובתנאים הנראים צודקים, וכל תיקון כזה ייעשה לפי הצורך, כדי שבית המשפט יוכל להכריע בשאלות שהן באמת השאלות השנויות במחלוקת בין בעלי הדין. תיקון של טענה עובדתית או הוספתה, טעונים הגשת תצהיר המאמת את העובדות".

92. משכך עולה השאלה - האם ניתן במקרה שלפניי להידרש להוראות לשון תקנה 92 לתקנות סדר הדין האזרחי משעה שתיקון כתב התנגדות כמוהו כתיקון כתב תביעה? חוק הירושה והתקנות מכוחו אינם כוללים הוראה מפורשת בכל הנוגע לסדרי הדין אשר לפיהם יש לנהוג במקרה זה. אף בפסיקה, ככל שידיי השיגו, לא נדון לגופו מקרה שבו נדרש בית המשפט להכריע בבקשה מעין זו.

93. לו נעשה היקש מסדרי הדין נראה, כי בבוא בית המשפט לדון בבקשה לתיקון כתב טענות, נדרש הוא לבצע איזון בין מספר אינטרסים: ראשית, האינטרס של מבקש התיקון - שהעובדות תוצגנה בשלמותן לבית המשפט; שנית, האינטרס של המתנגד לתיקון - לעצור את התמשכות ההליכים ולמנוע הרחבתה של יריעת המחלוקת שלא לצורך; שלישית, האינטרס הציבורי הדוגל בניהול יעיל של משאבי השיפוט (רע"א 3130/17 לב לבייב נ' רוי"ח רפאל כהן, פסקה 18 (11.12.2017); בר"מ 4303/12 תמר אינסלר נ' המועצה האיזורית עמק חפר, פסקה 7 (22.11.2012) (להלן - "עניין אינסלר")).

94. כדי לאזן בין אותם אינטרסים נדרש בית המשפט לשקול מספר שיקולים לרבות מידת תרומתו של התיקון המבוקש להכרעה בשאלות הניצבות בלב המחלוקת; השלב בהליך שבו הוגשה הבקשה לתיקון; תום ליבו של מבקש התיקון; מידת הפגיעה שתיגרם לבעל הדין האחר כתוצאה מהתיקון; והאם ניתן לרפא את הפגיעה על דרך תשלום הוצאות (עניין אינסלר, פסקה 8).

95. בפסיקה הרווחת בנושא, נקבע כי ההכרעה בבקשה לתיקון כתב תביעה תהא נתונה לשיקול דעתה של הערכאה הדיונית על פי הנסיבות תוך שערכאת הערעור תימנע מלהתערב בהחלטתה. זאת, פרט למקרים חריגים בהם יימצא כי ההחלטה עומדת בניגוד להוראות הדין, גורמת לעיוות דין או מהווה חריגה קיצונית ממתחם שיקול הדעת הסביר (רע"א 1808/16 אהרון אמסלם נ' לאה אלון, פסקה 13 (28.3.2016); רע"א 3343/15 יעקב מזרחי נ' מי חיים אחזקות בע"מ, פסקה 10 (1.6.2015); רע"א 2919/13 בנק דיסקונט לישראל נ' קווי אשראי לישראל שירותים פיננסיים, פסקה 3 (28.5.2013)).

96. סמכותו של בית המשפט להיעתר לבקשה לתיקון כתב תביעה פורשה בפסיקה באופן ליברלי ומרחיב. על פי פרשנות זו, נקבע כי בית המשפט יטה להיעתר לבקשה כל עוד בנסיבות הקיימות יהיה

בית משפט לענייני משפחה בתל אביב - יפו

ת"ע 10739-01-18 ש. ואח' נ' האפוטרופוס הכללי במחוז תל-אביב ואח'
ת"ע 10805-01-18 ש. ואח' נ' האפוטרופוס הכללי במחוז תל-אביב ואח'

בתיקון המבוקש כדי לתרום לקידום בירורן של השאלות השנויות במחלוקת (רע"א 4655/14 "אפיק" חברה לתעשייה ואחסנה בע"מ נ' עיריית תל אביב-יפו, פסקה 9 (7.9.2014); אורי גורן, סוגיות בסדר דין אזרחי (מהדורה 12 - 2015) עמ' 322). בחינת הבקשה, תיעשה בכפוף למספר שיקולים כגון הגשת הבקשה בחוסר תום לב או אי מתן הסבר מספק ביחס להשמטת הטענות מכתב הטענות המקורי (רע"א 8134/13 חברת נ.נ. סלטי הנדסה וניהול פרויקטים נ' גור פינקלשטיין, פסקה 6 (5.9.2014)).

ומה בנוגע למקרה שלפניי?

97. לצורך בירור סוגיה זו, יש לעמוד תחילה על מספר שיקולים מרכזיים העומדים בבסיסם של דיני הירושה ושל סדרי הדין ואשר עשויים להשפיע על ההכרעה הסופית. אליהם אדרש עתה.

שיקולים מדיני ירושה

98. אופיים המיוחד של סכסוכי ירושה בשונה ובמובחן מסכסוכי משפחה רגילים - בהליכים אלה, שומה על בית המשפט להידרש לא רק למחלוקות שהונחו לפתחו, אלא אף לייצג ולשמש פה לכל מי שעשויה להיות לו נגיעה להליך - בין אם הופיע לפניו ובין אם לאו ולהבטיח את האינטרסים של כלל הנוגעים בדבר. דרישה זו, באה נוסף על כך לחובתו העיקרית והראשונה של בית המשפט והיא - הגשמת רצון המת. תפקידו של בית המשפט, איננו מסתכם אם כך, רק בקביעת הזכויות אלא כולל אף את הצורך להתחקות אחר מצבת הזכויות האמתית של הצדדים (בע"מ 852/07 פלוני נ' פלוני, פסקה ח' (29.4.2007); ע"א 513/82 עדנה רייזמן נ' גבריאלה וושצ'ין, לו (2) 813, 824 (1983); ע"א I.P. Enterprises INC 3459/94 נ' מילוזן בע"מ, פ"ד נב (1) 273, 280 (1998)).

99. האינטרס הציבורי הניצב בבסיסם של סכסוכי הירושה - האינטרס הציבורי הנשקל במסגרת בקשה לתיקון כתב טענות בהליך אזרחי רגיל, מתמקד בצורך לנצל את המשאב השיפוטי באופן נכון ויעיל. בסכסוכי ירושה, מתמקד האינטרס הציבורי בהגשמת עיקרון העל בדבר כיבוד רצון המצווה. על כן, לשם הגשמת האינטרס הציבורי בסכסוכי ירושה, נדרש בית המשפט לחתור דווקא לבירור מקיף וכולל של טענות הצדדים אף במחיר של התמשכות ההליכים.

100. קיומם של פערי מידע מובנים בין הצדדים בתיקי ירושה - בכל הנוגע למישור העובדתי, ישנו חוסר איזון במסגרת הליכי התנגדות בין מגיש הבקשה לצו ירושה או לקיום צוואה לבין הצד שמתנגד למתן הצו. נסיבות עריכת הצוואה ומידת מעורבותו של הזוכה בעשייתה מצויות בדרך כלל בידיעתו הבלעדית של מגיש הבקשה ונסתרות מעיני המתנגד, בין בהיותו יורש על פי דין שהודר מהעזבון, ובין

בית משפט לענייני משפחה בתל אביב - יפו

ת"ע 10739-01-18 ש. ואח' נ' האפוטרופוס הכללי במחוז תל-אביב ואח'
ת"ע 10805-01-18 ש. ואח' נ' האפוטרופוס הכללי במחוז תל-אביב ואח'

בהיותו זוכה על פי צוואה קודמת ששונתה. על כן, נקבע כי יש להקל על המתנגד בעניין זה וליתן לו את יומו בבית המשפט, בפרט נוכח העובדה שנטל השכנוע מוטל לרוב על כתפיו (עמ"ש (ת"א) 36529-11-10 ב.ש.מ נ' ש.מ (28.2.2012); דיני ירושה ועיזבון, בעמוד 192).

שיקולים המשלבים סדרי דין

101. ומה בנוגע לתיקון כתב תביעה - בבוא בית המשפט להכריע בבקשה לתיקון כתב תביעה או במקרה שלנו, לתיקון כתב התנגדות, גם כאן נדרש לאזן בין שלושה שיקולים עיקריים.

102. **השיקול הראשון - האינטרס של מבקש התיקון כי העובדות תוצגנה לבית המשפט במלואן.** בנסיבות שלפנינו מבקשי התיקון מעוניינים להעלות טענות נוספות בנוגע לצוואה משנת 2015. לכך, יש חשיבות עליונה שכן דחיית בקשתם לתיקון כתב ההתנגדות תוביל לשלילת זכותם לרשת את המנוחה. תוצאה זו היא קריטית, משמעותית ובעלת השלכות כבדות משקל.

בכל הנוגע לסכסוכי ירושה, נקבע כי כל אימת שמועלות טענות בדבר פגמים ברצון המוריש אשר יש בהם כדי לפסול את צוואתו, רשאי בית המשפט לברר את העובדות הטעונות הוכחה **אף אם לא התבקש לעשות כן**. ראו בעניין זה את הוראת תקנה 21(א)(2) לתקנות הירושה, הקובעת כדלקמן: **"לא היה נתבע בתובענה, יעיין בית המשפט בבקשה שהועברה אליו ורשאי הוא להזמין את הנוגעים בדבר לדיון ולברר את העובדות הטעונות הוכחה גם אם לא נתבקש לעשות כן"**. מבחינה זו, מוטל על בית המשפט לענייני משפחה תפקיד משמעותי יותר בניהול ההליך מאשר לבתי המשפט האזרחיים (ש' שוחט, נ' פינברג וי' פלומין, דיני ירושה ועיזבון, מהדורה שביעית (התשע"ד-2014), בעמוד 192) (להלן - **"דיני ירושה ועיזבון"**).

103. בית המשפט לענייני משפחה ידוע באופיו האינקוויזיטורי ובצורך שלו לבצע פעולות אקטיביות לשם הגעה לחקר האמת. בכל הנוגע לסכסוכי ירושה, נקבע כי מקום שבו עילת התביעה היא סכסוך בתוך המשפחה, אזי, תחול גם הוראת סעיף 8 לחוק בית המשפט לענייני משפחה, התשנ"ה-1995 (להלן - **"חוק בית המשפט לענייני משפחה"**) המאפשרת לבית המשפט לסטות מסדרי הדין ודיני הראיות נוכח שיקולי צדק. **"סעיף 8(א) לחוק בית המשפט לענייני משפחה, מעביר לקדמת הבמה את "עשיית הצדק" ודוחק לשוליים במידת מה (ובמידה הראויה) את דיני הראיות וסדרי הדין"** (דיני ירושה ועיזבון, עמודים 191-192).

קביעות נוספות בהקשר זה פורטו בהרחבה בספרם של כבוד השופט ש' שוחט וד' שאוה **"סדר הדין בבית המשפט לענייני משפחה"**, מחשבות (2009) בעמוד 314 :

בית משפט לענייני משפחה בתל אביב - יפו

ת"ע 10739-01-18 ש. ואח' נ' האפוטרופוס הכללי במחוז תל-אביב ואח'
ת"ע 10805-01-18 ש. ואח' נ' האפוטרופוס הכללי במחוז תל-אביב ואח'

"תכלית חקיקתו של חוק בית המשפט לענייני משפחה [...] הייתה בין היתר, לאפשר לבית המשפט היושב בדין "לדחוק הצידה" סדרי דין ודיני ראיות. גמישות זו הכרחית בשל טיבו של הסכסוך הנדון לפני בית המשפט לענייני משפחה המתאפיין ברכיבים וגורמים שאינם משפטיים המשפיעים על אופן ניהול ההליכים [...] זכות זו הוקנתה לבית המשפט לענייני משפחה בסעיף 8(א) [...] הקובע כי בכל עניין של דיני ראיות וסדרי דין שאין עליו הוראה אחרת לפי חוק בית המשפט לענייני משפחה, ינהג בית המשפט בדרך הנראית לו הטובה ביותר לעשיית צדק [...] "זכויות היתר" שפורטו לעיל, שהוקנו ליושב בדין בבית המשפט לענייני משפחה, לא נועדו לקל על האחרון את מלאכתו. האפשרות שניתנה לבית המשפט לענייני משפחה לסטות מסדרי הדין ומכללי הראיות הרגילים היא לעתים קרובות כורח המציאות לשם עשיית צדק וזאת כאשר החלת דרכי הדין וכללי הראיות הרגילים עלולה לגרום לעיוות דין ואי צדק".

104. השאלה בדבר האפשרות לתקן כתב התנגדות על דרך הוספת טענות חדשות שטרם נדונו במסגרת ההליכים הקודמים שבין הצדדים מעוררת לבטים. בנסיבות הקיימות, יש לייחס משקל רב לכך שהעובדות תוצגנה בשלמותן לבית המשפט. קטיעת ההליך בשלב זה וחסימת האפשרות לדון בתיקונים המבוקשים ובטענות הנוגעות לקיומה של השפעה בלתי הוגנת מצד המבקש עלולה להוביל בסופו של דבר לאי צדק ולעיוות דין. בשים לב להיקף העיזבון שבו עסקינן המוערך בעשרות רבות של מיליונים והמשמעות מרחיקת הלכת של שלילת הזכות לרשת. משכך נראה, כי בית המשפט יידרש להמשיך בניהול ההליך ולחתור אחר בירור מדויק ומלא של רצון המנוחה.

105. בבדיקה שנעשתה במערכת נט המשפט התברר כי לא מופיע תיק ההתנגדות לצוואה משנת 2015 במערכת נט המשפט. משמעות הדבר היא, כי כתב ההתנגדות לא הועבר לבית המשפט מידי הרשם לענייני ירושה. מאחר שטרם ניתן צו לקיום צוואת המנוחה, הרי שעל פי הוראת סעיף 67 לחוק הירושה עולה, כי באפשרות כל המעוניין בדבר להגיש התנגדותו לבקשה גם בשעה זו.

106. **השיקול השני - האינטרס של הצד המתנגד לתיקון - כנגד התמשכות ההליך וכנגד הרחבת יריעת המחלוקת שלא לצורך.** המדובר במקרה בעל נסיבות לא פשוטות המחייבות את בית המשפט להידרש למספר רב של שיקולים במסגרת הכרעתו. אין להקל ראש בטענות שהועלו בנוגע להתמשכותו של הליך זה ובנוגע לאופן שבו התנהלו המתנגדים במהלכו. בדיוק לצורך כך, נקבע כי חרף הוראת תקנה 21(א)(1) לתקנות הירושה, הקובעת כי על מגיש הבקשה לצו הקיום להירשם כתובע ואילו על המתנגד להירשם כנתבע - ניתן יהיה לחייב את המתנגד בהפקדת ערובה להוצאות תוך שימוש בתקנה 519(א) לתקנות סדר הדין האזרחי היות שמבחינה מהותית, המתנגד תובע לעצמו זכות בעיזבון (ע"א 432/78 רות ויילר נ' שרה צ'קבר, לד (2) 775 (1980); דיני ירושה ועיזבון, בעמוד 191-192). **לפיכך, עוד**

בית משפט לענייני משפחה בתל אביב - יפו

ת"ע 10739-01-18 ש. ואח' נ' האפוטרופוס הכללי במחוז תל-אביב ואח'
ת"ע 10805-01-18 ש. ואח' נ' האפוטרופוס הכללי במחוז תל-אביב ואח'

בתום הדיון מיום 15.12.2019 ניתנה הסכמת המתנגדים להפקדת ערובה בסך של 200,000 ₪ לו בית המשפט יאפשר את הגשת ההתנגדות והמשך ניהול ההליך.

107. לנוכח האמור עולה השאלה - מהי מידת הפגיעה שתיגרם למבקש כתוצאה מהמשך ניהול ההליך? האם ניתן לפצות על פגיעה זו בדרך של הפקדת ערובה לתשלום הוצאות? כאשר על כף המאזניים ניצבת זכותם של יורשי המנוחה לרשת אותה על פי רצונה. משכך ספק אם ניתן להצדיק את קטיעת ההליך בשלב זה כרצון המבקש. מתוקף תפקידו הייחודי של בית המשפט לענייני משפחה, שומה עליו בנסיבות אלו, לברר את כלל הטענות לגופן, אף אם הדבר יחייב את התמשכות ההליכים.

108. לכך יש להוסיף את פערי המידע המובנים בין מגיש הבקשה לצו קיום צוואה לבין הצד המתנגד לקיומה. פערים אלה קיימים גם במקרה שלפניי. המבקש ציין בכתבי טענותיו כי הוא היה זה אשר דאג למנוחה בכל הנדרש, שסייע בטיפול השוטף בה, הסיע אותה לבדיקות רפואיות, סייע בעריכת הקניות לבית ובטיפול בענייני ביורוקרטיה מול הרשויות. נוכח מצבה הרפואי, הייתה המנוחה מצויה בליווי צמוד של מטפלת סיעודית שלא משה ממיטתה לאורך כל היום. נוכח מערכת היחסים החזקה והקרובה ביניהם, טען המבקש כי לא ייתכן שהמנוחה שינתה את צוואתה ביום 30.11.2016 מבלי ליידע אותו על כך. נתונים אלה מעוררים תהיות בכל הנוגע למידת ההשפעה, אם הייתה למבקש על המנוחה.

109. טענה נוספת שהעלו המתנגדים היא כי המנוחה ערכה מספר צוואות בעבר, במסגרתם דאגה להקפיד על חולקה שווה בין שני בניה. והנה בצוואה משנת 2015 אשר נערכה כחודשיים לאחר פטירתו של בנה שונה היחס כך שרק המבקש יורש את כל הרכוש. פערי מידע נוספים צצו גם סביב סוגית החובות להם היו נתונים לכאורה המתנגדים והעלו ספק בנוגע לנכונות המידע שנמסר בעניין זה למנוחה במועד הסמוך לעריכת הצוואה, והבא לידי ביטוי בסעיף 8 לצוואה. דברים אלו מצריכים בירור.

110. פער עובדתי נוסף, טמון בחוות הדעת הפסיכיאטרית עליה נשען המבקש להוכחת כשירותה של המנוחה במועד עריכת הצוואה. לפנינו חוות דעת שהוכנה על ידי "צד מעוניין" ומשכך המשקל המיוחס לה הוא מוגבל, ומצריך בדיקת התיק הרפואי של המנוחה לרבות מינוי מומחה רפואי מטעם בית המשפט לענייני משפחה, וזאת על פי תקנה 258 יב לתקנות סדר הדין האזרחי על כל המשמעויות הנלוות לכך.

111. השיקול השלישי - האינטרס הציבורי. לא בכל שלב ראוי לאפשר את תיקונו של כתב התביעה ויש להתחשב בעניין זה, בין היתר, בתום ליבו של מבקש התיקון ובשיהוי בהגשת הבקשה

בית משפט לענייני משפחה בתל אביב - יפו

ת"ע 10739-01-18 ש. ואח' נ' האפוטרופוס הכללי במחוז תל-אביב ואח'
ת"ע 10805-01-18 ש. ואח' נ' האפוטרופוס הכללי במחוז תל-אביב ואח'

(אורי גורן סוגיות בסדר דין אזרחי (מהדורה 12-2015) בעמוד 323-321). החלטה לאפשר לבעל דין לתקן כתב טענות שהגיש אך בשל כך שלא צפה את התקדמות ההליך - עשויה לעודד מתדיינים להשמיט מכתבי טענותיהם עובדות ופרטים מהותיים לשם בירור הסוגיות הנדונות (רע"א 5522/17 **שלום גוטמן נ' רובי גולדשטיין**, עמוד 5 (23.10.2017)). גם בנסיבות המקרה הנוכחי, לא מובן מדוע בחרו המתנגדים להשמיט מתוך כתב התנגדותם המקורי טענות אשר היו ידועות להם כבר עם הגשתו. כך גם לא ברור מדוע בחרו המתנגדים להסתפק ב"שמירה על זכותם" לטעון טענות נוספות במועד מאוחר יותר ולא ציינו, לכל הפחות, את העילות עליהן בכוונתם להסתמך? שאלות אלה, מעלות ספק רב אשר לתום ליבם של המתנגדים. קבלת הבקשה לטעון לגופה של הצוואה משנת 2015 תחייב בחינה חדשה, נוספת ונפרדת הן של הוראות הצוואה והן של טענות הנוגעות לפגמים ברצון המנוחה. אף נתון זה איננו עולה בקנה אחד עם האינטרס הציבורי הקורא לניצול יעיל של הזמן השיפוטי.

112. במאזן כל השיקולים שלפניי, סבורני כי חומרת הפגיעה באינטרס הציבורי במקרה זה תהא מינורית. אסביר. לכאורה, נראה כי בנסיבות בהן טרם הוגשה התנגדות לבית המשפט סלולה הדרך בפני כל "המעוניין בדבר" להגיש התנגדותו לצוואה משנת 2015 וזאת - טרם ניתן צו לקיומה. בכל הנוגע לסדרי הדין ושלבי ניהול ההליך נקבע זה מכבר בפסיקה כי "**סדרי הדין הינם האמצעי להגיע אל המטרה הצודקת, ואין הם המטרה עצמה. פעמים רבות שיקולים של עשיית צדק דיונים הם המנחים באופן ששיקולים של שמירה דווקנית על כללי הפרוצדורה נדחקים הצידה**" (כבוד השופט ג' בך בע"א 1673/93 **לירל (טריידינג) בע"מ נ' המגן, חברה לביטוח בע"מ**, מח (2) (1994) 697, 703). חשוב מכך - אף לו היו התיקונים המבוקשים מופיעים בכתב ההתנגדות המקורי שהוגש לבית המשפט, היה אופן ניהול ההליך נותר זהה. זאת, שכן עד לשלב שבו מצוי ההליך כעת, בחן בית המשפט את הבקשה לקיום הצוואה משנת 2016. רק כעת, משתם הברור יידרש בית המשפט לפנות לברור הבקשה לקיום הצוואה משנת 2015.

113. הגדרת האינטרס הציבורי בכל הנוגע לסכסוכי ירושה היא נפרדת ולעיתים שונה. בניגוד להליכים אזרחיים בהם מושם הדגש על יעילות ההליך השיפוטי, בתיקי ירושה מופנה כאמור הזרקור לעבר הצורך לכבד את רצון המוריש. צורך זה, מחייב את בית משפט זה לבחון את הבקשה לתיקון ההתנגדות גם מתוך ראיית התרומה שעשויה להיות לכך על הגשת האינטרס הציבורי ועל ההכרעה בשאלות האמתיות הניצבות בלב המחלוקת.

114. השאלה בדבר האפשרות לתקן כתב התנגדות על דרך הוספת טענות חדשות שטרם נדונו בפרט לנוכח התנהלות המתנגדים עד הלום אינה פשוטה כלל וכלל. בחינת מכלול השיקולים כפי שפורטו בהרחבה לעיל, בדגש על חשיבותה של הזכות לרשת והפקדת הערובה לכיסוי הוצאותיו של המבקש ובשים לב להיקף העיזבון שבו מדובר – מחייבים המשך ניהול ההליך לצורך בירור מדויק, אמתי ומלא של רצון המנוחה.

בית משפט לענייני משפחה בתל אביב - יפו

ת"ע 10739-01-18 ש. ואח' נ' האפוטרופוס הכללי במחוז תל-אביב ואח'
ת"ע 10805-01-18 ש. ואח' נ' האפוטרופוס הכללי במחוז תל-אביב ואח'

115. משכך ישאל השואל, האם זוהי הדרך לעשיית צדק? ברי, כי התשובה לשאלה זו איננה פשוטה. כך גם הדרך אל הצדק. קשה היא. המדובר בדרך מלאת פניות, תהיות, מחשבות והתלבטויות. דרך מאתגרת המחייבת בחינה של מגוון שיקולים ואינטרסים. וכפי שציטטתי בתחילת החלטתי זו "הדרך ארוכה ומפותלת..." כדי להאיר את הדרך, שלעיתים כה חשוכה, הסמיך המחוקק את בית המשפט לענייני משפחה לפעול בכל דרך הנראית לו כצודקת ביותר בנסיבות העניין. כולי תקווה, כי החלטה זו אכן תקיים את ערכי המוסר והחתיירה לחקר האמת והצדק בשים לב לעקרונות העל עליהם מושתתים דיני הירושה.

116. על כל אלה ועוד ובשים לב לאינטרסים אשר איזונים מתבקש, אני קובעת כי באפשרות המתנגדים להגיש את בקשתם להארכת מועד לתיקון כתב ההתנגדות היות וטרם ניתן הצו מושא ההליך שלפניי.

117. אך בכך לא תם המסע שלפניי. שאלות נוספות עומדות לפתחי והכרעתן נדרשת. להן אמשך לצלול עתה.

האם המתנגדים פסולים מלרשת את עיזבון המנוחה כטענת המבקש – לנוכח תביעתם על פי צוואה מזויפת?

118. סעיף 5 לחוק הירושה קובע מקרים בהם תיפסל הזכות לרשת:

"פסלות לרשת"

5. (א) אלה פסולים לרשת את המוריש:

(1) מי שהורשע על שגרם במתכוון למותו של המוריש או שניסה לגרום למותו;

(2) מי שהורשע על שהעלים או שהשמיד את צוואתו האחרונה של המוריש, או שזייף אותה, או שתבע על פי צוואה מזויפת.

(ב) מי שהורשע על שניסה לגרום למות המוריש והמוריש מחל לו, בכתב או על ידי עשיית צוואה לטובתו, חוזר ונעשה כשר לרשת את המוריש."

119. משעה שכבר פסקתי כי המתנגדים תבעו לפי צוואה מזויפת. לכך כאמור יש נפקות.

120. הסעיף הרלוונטי לנסיבות המקרה דן הוא סעיף 5(א)(2) לחוק הירושה. סביב פרשנות המשפטית של סעיף זה נסובה מחלוקת רבת שנים. מחד גיסא, יש הגורסים כי תנאי ההרשעה הכלול

בית משפט לענייני משפחה בתל אביב - יפו

ת"ע 10739-01-18 ש. ואח' נ' האפוטרופוס הכללי במחוז תל-אביב ואח'
ת"ע 10805-01-18 ש. ואח' נ' האפוטרופוס הכללי במחוז תל-אביב ואח'

בסעיף מהווה תנאי בלעדי לשם פסילתו של מאן שהוא כירוש - וזאת ביחס לכל ארבעת החלופות המנויות בסעיף. קרי, חובת הרשעה בגין העלמת צוואה; חובת הרשעה בגין השמדת צוואה; חובת הרשעה בגין זיוף צוואה; וחובת הרשעה בגין הגשת תביעה על פי צוואה מזויפת. מאידך גיסא, יש הגורסים כי תנאי ההרשעה מהווה תנאי בלעדי אין אך ורק ביחס לשלוש החלופות הראשונות בסעיף (העלמה, השמדה וזיוף) אולם אינו חל על החלופה הרביעית - "תבע על פי צוואה מזויפת". אשר לחלופה זו, נטען כי אין צורך בהרשעה וכי די בכך שפלוגי יגיש בקשה לקיומה של צוואה שנקבעה כמזויפת.

121. כך או אחרת לעת הזאת מסתבר, כי סעיף קטן זה (סעיף 5(א)(2) לחוק הירושה) לא זכה להלכה בפסיקתו של בית המשפט העליון, ככל שידיעתי משגת. משכך אדרש עתה לעיקר הדברים בסוגיה כפי שהובאה בפסיקה ובספרות.

122. ראשית, אתייחס לקביעותיו של ש' שילה בספרו "פירוש לחוק הירושה, תשכ"ה-1965" (2002) ולפיהן, הגישה המקובלת יותר בעולם המערבי היא שאפשר לשלול מאדם את זכותו לרשת גם אם אין פסק דין שלילי המרשיע אותו. ואולם - בכל הנוגע ליישום גישה זו אפנה לדבריו של ש' שילה (עמ' 62):

"נדמה לי שבארץ אין ללכת בדרך זו, גם לאור דבריו המפורשים של החוק, וגם לאור העובדה שהכנסת הייתה ערה לשתי הגישות וכאמור דחתה את הגישה שהוצעה לה שלא הצריכה הרשעה ופסק דין. לאור היסטוריה חקיקתית זו, אין מקום לפרשנות שתסתור את דבריו המפורשים של המחוקק".

123. סעיף 5(א)(2) לחוק הירושה אינו קובע במפורש, כי על המעשה להיעשות מתוך כוונה פלילית. ואולם, לטענת ש' שילה, שומה על בית המשפט להתייחס לסעיף החוק כאילו צוין במפורש שהדברים נעשו מתוך כוונה, שכן נאמר "מי שהורשע" והרי לא תיתכן הרשעה במעשים אלה ללא הוכחת כוונה פלילית.

124. מאחר שעסקינן בהרשעה פלילית, יש לקרוא את סעיף 5(א)(2) לחוק הירושה ביחד עם ההוראה המתאימה בחוק העונשין, התשל"ז-1977 (להלן - "חוק העונשין"). בעניינינו, אפשרות הפסילה הרלוונטית מבין האפשרויות המנויות במסגרת סעיף 5(א)(2) היא האחרונה: **"תבע על פי צוואה מזויפת"**. כאן, טען ש' שילה, תפס המחוקק ברשתו לא רק את המזייף אלא את מי שניסה להשתמש במסמך שזויף אף מקום שבו הזיוף נעשה על ידי אחר ולא על ידי היורש עצמו. ההרשעה הנדרשת לצורך החלת סעיף זה מבוססת על סעיף 420 לחוק העונשין הקובע כדלקמן: **"המגיש או מנפק מסמך מזויף או משתמש בו בדרך אחרת, בידועו שהוא מזויף, דינו כדין מזיף מסמך"**.

בית משפט לענייני משפחה בתל אביב - יפו

ת"ע 10739-01-18 ש. ואח' נ' האפוטרופוס הכללי במחוז תל-אביב ואח'
ת"ע 10805-01-18 ש. ואח' נ' האפוטרופוס הכללי במחוז תל-אביב ואח'

125. לדעה זו הצטרפו גם ש' שוחט, נ' פיינברג וי' פלומין בספרם "דיני ירושה ועיזבון" (מהדורה שביעית - 2014), בעמוד 46 :

"בת"ע (ת"א) 1850/98 בטאן נ' בטאן (לא פורסם)), דחה בית המשפט לענייני משפחה את הטענה כי יש לתת פרשנות אחרת, מזו שניתנה לסעי' 5(א)(1), לדרישה המוקדמת להרשעה בפלילים העומדת בבסיס סעיף 5(א)(2) לחוק הירושה. בית המשפט קבע כי העובדה שהמחוקק השתמש בלשון זהה גם במקרה החמור פחות לכאורה מבחינת חומרת המעשים המיוחסים לזוכה, דווקא מלמדת שגם במקרה הזה לא סבר המחוקק שמקדם הביטחון הראוי למניעת העוול העומד ביסוד הוראת סעיף זו יישמר גם בהליך אזרחי, וזאת ברף הוכחה נמוך מזה הדרוש בהליך פלילי".

126. עם פרסום פסק הדין בעניין בש"א (חי') 8383/03 עזבון המנוח סעד חסן אגברייה ז"ל נ' פוזי עבדאלוהאב אגבאריה, פסקה 12 (1.9.2004) החלה המגמה מעט להשתנות. בשונה מהקביעות דלעיל, ביכר כבוד השופט ר' סוקול דווקא את הגישה ולפיה תנאי ההרשעה איננו חל בחלופה הרביעית המנויה בסעיף 5(א)(2) לחוק הירושה כפי שיפורט להלן :

"הסעיף מונה מספר נסיבות אשר בהתקיימותן תישלל זכות היורש את המוריש

1. מי שהורשע בגין אחת החלופות הבאות:

- א. העלים את צוואתו האחרונה של המוריש.
- ב. השמיד את צוואתו האחרונה של המוריש.
- ג. זייף את צוואתו של המוריש.

2. מי שתבע על פי צוואה מזוייפת.

לפי החלופה הראשונה יפסל לרשת את מוריש רק מי שהורשע בכך שפעל כדי לשבש את רצון המנוח בין בדרך של השמדה או העלמת הצוואה ובין בדרך של זיוף צוואה. החלופה השניה אינה מחייבת הרשעה אלא די בכך שאדם תבע - ביקש צו קיום".

בדרך זו הלך גם כבוד השופט א' שני, יישם גישה זו במסגרת פסק דינו בת"ע (ת"א) 60690-01-14 ס. ב. ד נ' האפוטרופוס הכללי במחוז תל-אביב, משרדי ממשלה, פסקאות 78-80 (2.7.2017), עת קבע כי תנאי ההרשעה אינו חל ביחס לחלופה הרביעית המנויה בסעיף 5(א)(2) לחוק הירושה - "מי שתבע על פי צוואה מזוייפת" - וכי די בכך שאדם ביקש צו לקיום צוואה מזוייפת ביודעין.

בית משפט לענייני משפחה בתל אביב - יפו

ת"ע 10739-01-18 ש. ואח' נ' האפוטרופוס הכללי במחוז תל-אביב ואח'
ת"ע 10805-01-18 ש. ואח' נ' האפוטרופוס הכללי במחוז תל-אביב ואח'

127. בפסק הדין בבש"א (נצ' 2342/08 אדוארד נויסר בן אנסר נ' אמיל מוסא רחמון, עמודים 8-9 (19.11.2008), אימץ כבוד השופט ז' הווארי פרשנות שונה מזו של קודמיו, תוך שקבע את הדברים הבאים:

"[...] על פי סעיף 5(א)(2) לחוק הירושה, התשכ"ה-1965 (להלן - "חוק הירושה"): "מי שהורשע [...]". בעניינינו, לא הובאה בפניי שמץ של ראיה, כי המשיבים או מי מהם הורשעו במעשים כאמור בסעיף 5(א)(2) לחוק הירושה, כך שבכל מקרה מעמדם של המשיבים כיורשי המנוח, לא ייפגע גם אם ייקבע כאמור כי הצוואה מזוייפת".

128. בפסק דינו של בית המשפט העליון ברע"א 5792/17 פלוני נ' פלוני, פסקה 2 (8.4.2018), אשר עסק בסוגית פרשנותו של סעיף 5 לחוק הירושה, כל שצוין הוא כי טרם נקבעה הלכה מחייבת בעניין: " [...] בעניינינו ציין הבורר כי אין הלכה מחייבת בסוגיה מושא המחלוקת, וכי קיימות עמדות שונות בפסיקת בית המשפט המחוזי. אם כך המצב, לא נפלה טעות יסודית ביישום הדין בפסק הבורר, שהעדיף גישה אחת על פני רעותה. קביעה זו אין פירושה כי אנו מאשרים גישה זו או שוללים אותה, אלא שהבורר עשה את מלאכתו על פי המסגרת הדיונית שלפיה הוגש אליו ההליך".

129. דוגמה נוספת לאופן פרשנותו של סעיף 5(א)(2) לחוק הירושה ניתן לראות בפסק דינה של כבוד סגנית הנשיאה, השופטת ר' מקייס בת"ע (ראשלי"צ) 3895-05 כ' י' נ' מ' א', פסקאות 76-72 (1.1.2019):

"שאלה אחת ויחידה עומדת בפניי והיא שאלת פרשנותו של סעיף 5(א)(2) לחוק הירושה - האם ההרשעה במשפט פלילי בגין מעשה זיוף ו/או תביעה על פי צוואה מזוייפת הינה תנאי בלעדיו אין לצורך פסילת יורש [...] עיון בפסיקת בתי המשפט מלמד כי אין בנמצא הלכה ברורה ומפורשת של בית המשפט העליון בסוגיה זו [...] לאור כל האמור לעיל, סבורה אני כי תנאי בלעדיו אין לפסילת יורש לרשת את המוריש על פי סעיף 5(א)(2) וזאת לגבי כל אחת מ-4 החלופות של הסעיף, הינו הרשעה בפלילים. יחד עם זאת, בנסיבות שבפניי, אינני נדרשת להכריע בכך לנוכח העובדה כי גם יתר היסודות של סעיף 5(א)(2) לחוק הירושה אינם מתקיימים בנסיבות המקרה דנן [...]".

בערעור על פסק דינה של כבוד השופטת ר' מקייס בגלגול שני לבית המשפט העליון במסגרת בע"מ 104/19 פלוני נ' האפוטרופוס הכללי, פסקה 6 (24.1.2019), קבעה כבוד השופטת ד' ברק-ארז כי

בית משפט לענייני משפחה בתל אביב - יפו

ת"ע 10739-01-18 ש. ואח' נ' האפוטרופוס הכללי במחוז תל-אביב ואח'
ת"ע 10805-01-18 ש. ואח' נ' האפוטרופוס הכללי במחוז תל-אביב ואח'

נסיבות המקרה אינן מצדיקות את היעדרותו של בית המשפט לבקשה למתן רשות ערעור, וכי ניתן בהחלט להסתמך על קביעותיו של בית המשפט לענייני משפחה:

"בית המשפט לענייני משפחה קבע, בין היתר, כי לא נדרשת הכרעה בשאלה הפרשנית שבמחלוקת, מאחר שיתר היסודות הנדרשים במסגרת סעיף 5(א)(2) לחוק הירושה לא מתקיימים במקרה דנן [...] לא הוכח ברמה הנדרשת שהמנוחה והאח זייפו את הצוואה".

130. דוגמה נוספת ואחרונה, מצויה בפסק דינם של כבוד השופטים ס' גייס, ח' שרעבי ונ' סילמן בעמ"ש (חי) 8324-06-19 י' ד' ר' נ' ש' ר', פסקה 46 (2.7.2019), נקבע כדלקמן:

"אכן, אין הלכה ברורה ומחייבת לעניין תנאי ההרשעה במקרה "שתבע על פי צוואה מזוייפת", ולעניין זה יפים דברי כב' השופט הנדל ברע"א 6795/17 [...] בסוגיית פרשנות הסעיף, כי בהיעדר הלכה מחייבת לא נפלה טעות יסודית ביישום הדין בהעדפת גישה אחת על פני האחרת".

בערעור לעליון על פסק דינו של בית המשפט המחוזי, ציין כבוד השופט מ' מזוז בבע"מ 5942/19 פלוני נ' פלוני, פסקה 1 (17.11.2019) את הדברים הבאים:

"בית המשפט ציין כי הוא לא שוכנע שצוואת המנוח אכן זויפה ואף הבהיר כי גם אם נפלו פגמים בצוואת המנוח והיא נפסלה, לא ניתן לקבוע כי המשיבים 1-2 תבעו על פי צוואה מזוייפת. בהתאם לכך, נדחתה עתירת המבקש למתן צו ירושה חלופי לפיו אמו המנוחה היא היורשת הבלעדית של המנוח. כאמור, ערעורי המבקש לבית המשפט המחוזי נדחו תוך שנקבע כי טיעוניהם מכוונים נגד ממצאי עובדה וכן כי לא נפלה טעות בפסקי הדין".

הזכות לרשת

131. חוק הירושה מגדיר את הזכות לרשת באופן הבא:

- 131.1. סעיף 1 לחוק הירושה קובע: "במות אדם עובר עזבונו ליורשיו".
- 131.2. סעיף 2 לחוק הירושה קובע: "היורשים הן יורשים על פי דין או זוכים על פי צוואה; הירושה היא על פי דין זולת במידה שהיא על פי צוואה".

בית משפט לענייני משפחה בתל אביב - יפו

ת"ע 10739-01-18 ש. ואח' נ' האפוטרופוס הכללי במחוז תל-אביב ואח'
ת"ע 10805-01-18 ש. ואח' נ' האפוטרופוס הכללי במחוז תל-אביב ואח'

132. הזכות לרשת היא זכות ייחודית ביותר. מחד גיסא, המדובר בזכות מולדת, פסיבית, המתמקדת ביורש ואשר לכאורה, איננה תלויה בדבר פרט למות המוריש, כקבוע בסעיף 1 לחוק הירושה. מאידך גיסא, המדובר בזכות הניתנת לצמצום ואף לביטול על ידי המוריש ותלויה למעשה לחלוטין ברצון המוריש ובחסדיו. מורכבות זו, מציבה את הזכות לרשת, על קו התפר הדק שבין זכות מוקנית לבין זכות מותנית.

133. בקבעו את מנגנון הירושה על פי דין, התווה המחוקק חזקה ולפיה כל עוד לא הותיר אחריו המוריש צוואה הקובעת אחרת - רצונו היה כי במותו עיזבונו יחולק בין יורשיו הטבעיים. המחוקק אף בחר שלא להגביל את זכות הירושה על פי דין באמצעות קביעת קריטריונים כגון קיומו או איכותו של הקשר בין המוריש לבין יורשיו. בתוך כך, ניתן לראות פסקי דין בהם נדונה זכותו של בן סרבן לחלק בעיזבונו ואף של צאצא אשר כלל לא הכיר את המוריש וגילה על אודות קשריו הגנטיים אליו רק לאחר פטירתו.

134. על חשיבותה של הזכות לרשת ניתן ללמוד אף מהוראות סעיף 16 לחוק אימוץ ילדים, תשמ"א-1981 והוראות סעיף 16 לחוק הירושה הקובעות הסדר משפטי לפיו המאומץ יזכה לרשת גם את הוריו הביולוגיים וגם את הוריו המאמצים כפי שיפורט להלן.

135. משכך ישאל השואל - מה טעם בדיון בדבר ירושה על פי דין שעה שבמקרה שלפנינו עסקינן בהורשה על פי צוואה? התשובה לכך, טמונה בגודל החשיבות והמשמעות שיש לקיומה של הזכות לרשת ובצורך של בית המשפט לנהוג משנה זהירות עת מתבקש הוא לשלול את אותה הזכות.

כיצד אם כן, יש לפרש את לשון החוק ואת כוונת המחוקק?

136. בהצעת חוק הירושה, תשי"ח-1958 (להלן - "הצעת חוק הירושה") ציין המחוקק כי הצעת החוק כוללת את עיקרי הדברים בלבד תוך הותרת עיצוב הפרטים לנוהג ולתקדימים של בית המשפט. וכלשון הצעת החוק: "החוק המוצע יהווה כעין רשת בעלת שיניים רחבות, ויהיה זה תפקידו של השופט להשלים את מלאכתו של המחוקק - למלא את עיני הרשת חוטים דקים וצפופים יותר". עוד צוין, כי המטרה הייתה להציע חוק אשר יוכל להתפרש מתוך עצמו על ידי עיון בהוראותיו ועל סמך מגמותיו הכלליות.

137. כיצד אם כן, יש לפרש את סעיף 5(א)(2) לחוק הירושה? עיון בהצעת חוק הירושה מעלה, כי נוסחו של סעיף 5 בהצעת החוק היה שונה מהנוסח עליו הוחלט במסגרת החוק הסופי. ראו את נוסחו המקורי של סעיף 5 בהצעת החוק:

בית משפט לענייני משפחה בתל אביב - יפו

ת"ע 10739-01-18 ש. ואח' נ' האפוטרופוס הכללי במחוז תל-אביב ואח'
ת"ע 10805-01-18 ש. ואח' נ' האפוטרופוס הכללי במחוז תל-אביב ואח'

"אלה פסולים לרשת -

- (1) מי שגרם במתכוון ושלא כדין למות המוריש;
- (2) מי שהורשע בדין בשל ניסיון לגרום למות המוריש;
- (3) מי שמנע את המוריש במתכוון ושלא כדין מעשות צוואה או מחזור בו מצוואה שעשה;
- (4) מי שהשמיד או העלים במתכוון את צוואתו האחרונה של המוריש או זייף אותה או השתמש בידועין בצוואה מזויפת".

138. במסגרת סעיף 699 להצעת חוק דיני ממונות, התשע"א-2011, הוצע לבטל לחלוטין את חובת ההרשעה:

"הזכות לרשת את המוריש נשללת מכל אחד מאלה:

- (1) ...
- (2) מי שגרם במתכוון להעלמה או להשמדה של צוואתו האחרונה של המוריש, מי שזייף אותה או מי שתבע בידועין זכות לרשת על פי צוואה מזויפת".

ומדברי ההסבר לחוק הירושה:

"[...] מוצע להחליף את המונח "פסלות לרשת" במונח "שלילת הזכות לרשת", שכן מונח זה מתאים יותר לבטא את הרעיון שלפיו נשללת זכות (לרשת) ולא כשרות לרשת".

139. משכך ניתן לומר, כי ניתן לפרש את המונח "הורשע" וכן את המונח "במתכוון", המוזכרים בסעיף 5(א)(1) לחוק, במשמעות שונה מפרשנות מושגים אלה בחוק הפלילי. חוק הירושה, הוא חוק אזרחי ומשכך יש להעניק למונחים הללו את המשמעות ה"אזרחית" הראויה להם נוכח המטריה בה עסקינן ונוכח התכליות של חוק הירושה.

140. כך או אחרת, נכון לעת הזאת נראה כי ניסוחו של סעיף 5 (א)(2) לחוק הירושה דורש הרשעה. ונטלי ההוכחה בהליך האזרחי ומשקלם שונה מההליך פלילי. גם לכך נפקות.

141. לנוכח האמור, ובשים לב לדין הקיים איני קובעת כי המתנגדים פסולים מלרשת את המנוחה חרף הגשת הצוואה המזויפת משנת 2016. לו יורשעו המתנגדים אזי יהיה מקום להידרש לסוגיה

בית משפט לענייני משפחה בתל אביב - יפו

ת"ע 10739-01-18 ש. ואח' נ' האפוטרופוס הכללי במחוז תל-אביב ואח'
ת"ע 10805-01-18 ש. ואח' נ' האפוטרופוס הכללי במחוז תל-אביב ואח'

בשנית. והדברים יפים בפרט ביחס למתנגד 3 שטרם הוכרעה מידת מעורבותו וידיעתו למעשיהם של המתנגדים 1-2 בנוגע להגשת הצוואה המזויפת משנת 2016. משכך נראה, כי אנו רק בתחילת הדרך.

142. אנקדוטה מעניינת ניתן למצוא בגישת המשפט העברי בסוגיה של "הרצחת וגם ירשת?!!" - ככל שמדובר בתחום דיני הירושה, מעמדו של היורש אינו נפגע, גם אם הוא זה שהביא בכוונה למות מורישו, וזאת על פי הוראת לשון סעיף 5(א)(1) לחוק הירושה. הטעם לכך, הוא שזכות הירושה אינה נובעת מרצון המוריש, ומימושה אינו מצריך פעולה משפטית כל שהיא. זכות הירושה נובעת מעצם מעמדו של האדם כיוורש, ומשעה שמת המוריש, יורש על פי דין יורש את כלל נכסיו. לפי הדין העברי, גם אם רצח היורש את מורישו, הוא עדיין יורש את הנרצח, וזאת משום שאין בפשע החומר שביצע כדי לשנות או לפגוע במעמדו כיוורש. ומשכך התשובה לשאלה המוצגת בראשית הסעיף היא חיובית לפי הדין העברי ובניגוד לחוק הירושה ובניגוד לתפיסת המוסר. אך יאמר, כי אין בכך היה כדי להשפיע על החלטתי. (מאמרו של אליאב שוחטמן "הרצחת וגם ירשת", "דעת" פרשת בראשית, תשס"ח, גיליון מס' 302).

לעת נעילה

143. **משעה שקבעתי כי הצוואה משנת 2016 זויפה על ידי המתנגדים**, אזי לכאורה מלאכתו של בית המשפט יכלה להסתיים. אך בכך כאמור לא די. אלא מאי? טענת המתנגדים אשר לצוואה מ-2015 מצריכה בדיקה, ומשכך מלאכתו של בית המשפט טרם הסתיימה.

144. דעתי אינה נוחה מהתנהלות המתנגדים, ובנסיבות בהן נדרש בית המשפט לשלול את זכותם מלרשת בשל הצוואה שזויפה שומה על בית המשפט לפעול במשנה זהירות בפרט כאשר המתנגדים לא הורשעו בזיוף הצוואה ואף טרם הוגש נגדם כתב אישום. זאת בשים לב כי היקף העיזבון מוערך בעשרות מיליוני שקלים.

145. טענתם של המתנגדים בדבר ההשפעה הבלתי הוגנת בעת עריכת הצוואה משנת 2015 אכן, מצריכה בדיקה. משכך עלינו להמשיך במסענו זה ולצלול לעומק האוקיינוס. המנוחה כאמור ערכה במהלך שנת 1979 צוואה משותפת הדדית עם בעלה המנוח, ויש לבדוק את הנפקות המשפטית שלה והאם המנוחה יכלה לשנות את הצוואה ולערוך צוואות אחרות הסותרות אותה. כמו כן לא ניתן להתעלם מכך שהמנוחה ערכה ברבות השנים עוד מספר צוואות כאשר בכולן דאגה לאיזון שווה בין שני בניה, והנה חודשיים לאחר פטירת בנה היא בוחרת להדיר את יורשיו תוך השערת שיקול דעת למבקש להעניק להם סיוע לעת מצוא- זאת הצוואה משנת 2015.

בית משפט לענייני משפחה בתל אביב - יפו

ת"ע 10739-01-18 ש. ואח' נ' האפוטרופוס הכללי במחוז תל-אביב ואח'
ת"ע 10805-01-18 ש. ואח' נ' האפוטרופוס הכללי במחוז תל-אביב ואח'

146. **הילכו שלושה יחדיו בלתי אם נועדו?** - גם טענת המתנגד 3 לפיה הוא לא היה מודע להליכים בהם נקטו המתנגדים 1-2 מצריכה הוכחה והכרעה על כל יסודותיה, בטרם שלילת זכותו לרשת. בפרט כאשר המדובר בתוצאה כה קשה. עם זאת, לא ניתן להתעלם כי המתנגד 3 בחר להפריד את ייצוגו מהמתנגדים 1-2 רק מספר חודשים לאחר שהוגשה חוות הדעת בדבר זיוף הצוואה משנת 2016, וכי מתחילת ההליך ועד ליום 19.3.2019 הלכו שלושתם בצוותא. לכך יש נפקות.

147. **כאמור "הדרך ארוכה ומפותלת..."**, המתנגדים מושתקים יהיו מלטעון טענות שיסתרו את הטענות שנטענו על ידם במסגרת הבקשה שהגישו לקיום הצוואה משנת 2016. משכך דרכם לבטל את הצוואה משנת 2015 מורכבת, קשה ומשוכות לא פשוטות לפנייהם עוד לעבור.

148. בשלב בו ההליך מצוי טרם מצאתי לקבוע כי החזקה הראייתית, הניתנת לסתירה כמובן, הקובעת כי המשקר בודעין בדבר אחד כאילו שיקר בכל עדותו: "**Falsus in Uno, Falsus in Omnibus**" חלה בענייננו בנוגע למתנגדים.

הוצאות משפט

149. לנוכח ההליך שהתנהל לפניי הגיש המבקש דרישה לתשלום ההוצאות שהוציא ועתר לקבל הוצאות משפט בסך של 801,803 ₪. כן עתר המבקש לחייב את המתנגדים בשכר מנהל העיזבון שמונה בתיק. 743,900 ₪ מתוך הסך הנדרש טומנים בחובם שכר טרחת עורכי דין והיתר הוצאות נלוות להליך. המדובר בסכום אסטרונומי שאינו משקף את ההליך שלפניי בפרט כאשר עיקר התשלום בסך של 600,000 ₪ שולם על ידי המבקש רק ביום 30.6.2019.

150. המקור החקיקתי לפסיקת הוצאות מצוי בתקנות 511-519 בפרק ל"ד לתקנות סדר הדין האזרחי שכותרתו "**הוצאות המשפט וערובה לתשלומן**", וכן הפסיקה כפי שנתגבשה במרוצת השנים. התקנות אינן דנות רק בעצם הסמכות להטיל הוצאות, אלא אף מסדירות את "**קביעת סכום ההוצאות**" **כאמור בתקנה 512** לתקנות סדר הדין האזרחי בע"א 136/92 **ביניש-עדיאל נ' דניה סיבוס חברה לבניין בע"מ**, פ"ד מז (5) 114, 125, 126 (1993) נקבע שאופן חישובו של שכר הטרחה הראוי הוא תלוי משתנים רבים, ואינו בגדר רשימה סגורה. בבג"צ 891/05 **תנובה נ' הרשות המוסמכת** (30.6.2005) לאחר ניתוח של תכלית חיוב בעל דין בהוצאות רעהו, והתייחסות למצב בארצות שונות, נקבע כי אמת המידה הנכונה לחיוב שכר טרחת עורך דין הוא כי **ההוצאות צריכות להיות סבירות, הכרחיות ומידתיות**. במסגרת הקווים המנחים לשימוש באותן אמות מידה, נקבע, כי התעריף המינימאלי אינו משמש כאמת מידה אלא רק רף תחתון; יש להתחשב בהתנהגות הצדדים ובדרך שבה ניהלו את ההליך; שיקול נוסף הוא הסעד המבוקש או הסכום השנוי במחלוקת; כמו כן יש להתחשב במורכבות התיק והזמן שהושקע בהכנתו; השיקול האחרון המוזכר הוא חשיבות העניין עבור בעלי הדין.

בית משפט לענייני משפחה בתל אביב - יפו

ת"ע 10739-01-18 ש. ואח' נ' האפוטרופוס הכללי במחוז תל-אביב ואח'
ת"ע 10805-01-18 ש. ואח' נ' האפוטרופוס הכללי במחוז תל-אביב ואח'

151. שכר טרחתו של מנהל העיזבון נקבע בהסכמת הצדדים בסך של 500,000 ש"ח לא כולל מע"מ, וזאת לנוכח היקף העיזבון והיקף הפעולות החריג שנדרש ממנו לעשות במהלך ניהול התיק כפי שפירט בהרחבה בבקשתו.

152. התרשמתי, כי ניהול העזבון חייב התערבות של עורך דין לשם עריכת החוזים וניהול משאים ומתנים עם הגופים השונים. משכך, ובשים לב לשכר הטרחה שהמבקש שילם לבאי כוחו בניהול ההליך שלפניי, נראה כי המדובר בשכר סביר, וכי ניהול העיזבון היה נדרש כך או אחרת לשכור שירותים משפטיים ואין הדבר נובע דווקא בשל התנהלותם של המתנגדים והתנגדותם לקיום הצוואה משנת 2015. משכך לעת הזאת לא מצאתי להשית את השכר של מנהל העיזבון על כתפי המתנגדים. עם זאת, באפשרות המבקש יהיה לטעון לכך בהמשך ההליך, אם יידרש לכך ובשים לב להמשך ההליך ותוצאותיו.

153. הנה כי כן, הצלילה בה התחלתי בתחילת פסק הדין הגיעה לסיומה בנוגע להליך שלפניי בלבד וניתן עתה לשוב לגדה. יחד עם זאת, כאמור, נראה כי יש להמשיך ולבדוק את עריכת הצוואה משנת 2015 ומשכך נראה כאמור, כי מסענו זה טרם הגיע לסיומו והצלילה העמוקה לעבר "תהום מריאנה" תידרש בשנית. "לכל זמן ועת לכל- חפץ תחת השמים" (קהלת פרק ג פסוק א).

התוצאה

154. בנסיבות אלה לאחר שפסקתי כי הצוואה משנת 2016 שהוגשה לרשם זויפה, ולאחר ששקלתי את כלל השיקולים הרלוונטיים כמפורט לעיל, מהות ההליך והיקפו אשר כללו 6 דיוני קדם, היקפם של כתבי בי-דין, ולנוכח התנהלותן של המתנגדים כפי שפרטתי בהרחבה לעיל - נחה דעתי כי הסכום הסביר והמידתי שיש לפסוק בנסיבות העניין כהוצאות ושכר טרחה הוא בסך כולל של 100,000 ₪ כולל מע"מ אשר ישולם לידי המבקש בתוך 30 יום.

155. ההתנגדות לצוואה משנת 2015 תוגש על ידי המתנגדים בתוך 30 יום, ובכפוף להפקדת ערובה להוצאות המבקש וניהול ההליך בסך של 200,000 ₪ אשר יופקדו בקופת בית המשפט בתוך 60 יום, וזאת על פי הסכמת המתנגדים כפי שניתנה בפרוטוקול הדיון מיום 15.12.2019.

156. המזכירות תמציא את פסק הדין לצדדים ותסגור התיקים שבכותרת.

157. פסק הדין ניתן לפרסום ללא פרטים מזהים של הצדדים.

בית משפט לענייני משפחה בתל אביב - יפו

ת"ע 10739-01-18 ש. ואח' נ' האפוטרופוס הכללי במחוז תל-אביב ואח'
ת"ע 10805-01-18 ש. ואח' נ' האפוטרופוס הכללי במחוז תל-אביב ואח'

ניתן היום, א' שבט תש"פ, 27 ינואר 2020, בהעדר הצדדים.

איריס אילוטוביץ' סגל, שופטת